«*Ca şi Goethe pentru germani, Eminescu este conştiinţa noastră mai bună. Caietele sale te petrec prin atâtea lumi ale gândului sau ale inimii, încât până la urmă ţi se întâmplă să vezi cum ceea ce voiai uneori să spui stă mai bine spus acolo. Când unui popor i se face un asemenea dar, trebuie să ştie să-l primească, cu tinerii lui cu tot*».

Constantin NOICA

credinţă
iubire
speranţă

PUNCTE CARDINALE

ANUL VIII
Nr. 6/90
Iunie
1998
16 pag. - 3000 lei

PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE NATIONAL-CRESTINA

Circulaţie în afara României: AUSTRIA, GERMANIA, FRANŢA, ELVEŢIA, DANEMARCA, SUEDIA, SPANIA, CANADA, STATELE UNITE, AUSTRALIA

POETUL PRINTRE EPIGONI

Adulat sau hulit, Eminescu rămâne marea piatră de încercare a culturii româneşti. Ne putem «odihni» în el sau putem «obosi» de el, dar indiferenţa refuză să-l încapă. Eminescu este provocarea perpetuă pe care Dumnezeu a binevoit s-o rânduiască «sub leneşele stele ale polului getic».

Desigur, adorarea sterilă şi lozincardă a «poetului naţional», devenită clişeu didactic sau propa-gandistic, vădeşte o patologie a receptării, pe muchia de cuţit dintre stupid şi ridicol. Aceasta nu înseamnă însă că tendinţa inversă, de contestare impioasă şi vehementă, ar avea vreo scuză sau vreo îndreptăţire. Ambele atitudini sunt expresia aproape grotescă a unei neînţelegeri generalizate, îndărătul căreia stă o criză a spiritului receptor, generată la rândul ei de o lungă disoluţie cultural-estetică şi moral-spirituală.

Niciodată, de la popa Grama încoace, Eminescu n-a fost mai neînţeles şi mai nedreptăţit. Niciodată intuiţia eminesciană a unei posterităţi jenante nu s-a confirmat cu atâta pregnanţă, în ciuda faptului că avem astăzi în spate o întreagă eminescologie, girată de cei mai mari cărturari ai României moderne, de la Maiorescu la Perpessicius, de la Călinescu la Noica, de la Mircea Eliade la Petru Creţia.

Contestarea lui Eminescu (mai mult din considerente politico-ideologice decât cultural-estetice) înseamnă, implicit, punerea între paranteze a unei întregi tradiţii, sfidarea unui întreg şir de antecesori iluştri, faţă de care actuala intelectualitate, sfertodoctă şi teribilistă, seamănă mai degrabă cu o gaşcă gălăgioasă de «fârţângăi» şi de «piţipoance». Ceea ce surprinde în acest antieminescianism delirant nu este atât fronda propriu-zisă (oricât de «genial» şi de «reprezentativ», Eminescu are fără îndoială limitele lui, psihologiceşte şi istoriceşte determinate) cât aerul de aroganţă, suficienţă sau nesimţire care o însoţeşte.

Un recent număr al revistei *Dilema* (VI, 265), rezervat lui Eminescu, a marcat un fel de paroxism al acestei tendinţe demolatoare (prezentate ca imperativ al «demitizării»). Sunt contestaţi, separat sau de-a valma, omul, poetul, gazetarul. Totuşi, simptomatic pentru resorturile demersului, se insistă asupra operei publicistice, ce ar fi expresia cvasidemenţială a unei gândiri politice elementare şi retrograde, cu care am putea speria Europa «viţelului de aur» (unde nu «se intră«, vezi bine, decât «cu creierii spălaţi»!)... Un Cristian Preda (asistent universitar la F.S.P.A. şi «nervos» membru al G.D.S.) scrie fără înconjur: «Eminescu trebuie contestat şi demitizat, dar nu pentru rudimentele sale de gândire politică. Din acest punct de vedere, el e realmente nul. Nu ai obiect» (p. 10)! D-l Preda nu expune, nu analizează, nu explică, nu argumentează (i-ar trebui pentru asta cultura politică şi economică a timpului pe care o avea Eminescu); dumnealui *afirmă*!

D-l Ion Bogdan Lefter, «critic literar» (şi, în paranteză fie spus, ditai cadrul universitar), ne asigură că, în fond, nu-i vorba decât de nişte subproducţii

GROSOLĂNIILE «SUBŢIRI» ALE «TRANZIŢIEI»

Anul VI
nr. 265
27 febr. - 5 mart. 1998

DILEMA

SĂPTĂMÂNAL DE TRANZIŢIE
DIRECTOR FONDATOR: ANDREI PLEŞU

EMINESCU

UN FEL DE A SPUNE CĂ EMINESCU "S-A IEFTINIT"...

gazetăreşti, care abia de umplu un volum din ediţia Perpessicius (*cf.* p. 6, sub titlul incendiar «"Poetul naţional" între comunism şi democraţie»)! Afirmaţia este reluată, într-un număr ulterior, de d-l Sorin Şerb (de unde se vede că «dilemiştii» se citesc atent unii pe alţii). Va să zică aceşti «critici» necruţători, cu state «europene» şi «postmoderniste», nu numai că n-au străbătut publicistica lui Eminescu, dar se pare că nici măcar n-au catadicsit să răsfoiască mai îndeaproape ediţia Perpessicius, unde articolele politice ocupă nu mai puţin de 5 (cinci) tomuri masive (IX-XIII)! Dumnealor vor fi crezut, probabil, că publicistica eminesciană era toată în volumul IX («... sau articolele extremistului dezlănţuit de la *Timpul*, retipărite totuşi în anii '80, după amânări şi manevre de culise, într-unul din volumele ediţiei critice a operei eminesciene, oprit mai întâi de la vânzare, apoi distribuit pe circuite închise, "pe liste"», scrie d-l Lefter), în jurul căruia s-a făcut atunci scandal (prin răposatul Rosen Moses, marele «prieten» al «clasicilor» noştri)...

Cam acesta este nivelul cultural şi «deontologic» al tinerei «elite» contestatare, ce ar voi să aibă credit împotriva unor «perimaţi» ca Vianu, Călinescu sau Noica! Curată *lefterie* şi *şerbie* culturală la uşa din dos a Sfintei Europe! Vorba «reacţionarului» de Eminescu: *Nu se trec la noi potcoave/ De la iepe demult moarte; / Pune-te de-nvaţă, dragă: / Nu ştii carte, nu ştii carte!...*

Fără a lua în discuţie resentimentele minoritare (care au rămas cam aceleaşi, de la un C. Dobrogeanu-Gherea la un Zigu Ornea, şi care sunt oarecum de înţeles), societatea noastră de azi trăieşte un descumpănitor *complex axiologic şi identitar*. Incapabili de a mai dibui sensul propriei tradiţii (dar şi al Tradiţiei în genere) şi furaţi de bovarismul ieftin al «integrării» într-o Europă despiritualizată şi cinic-utilitaristă, ajustată «jupâneşte» pe patul procustian al ideologiilor mondialiste şi al intereselor plutocratice de sorginte masonică, noi ne străduim, cu penibilul inerent oricărei derute nevertebrate, *să devenim ceea ce nu suntem*: nişte «europeni de nicăieri» (vorba d-lui Paler), fără rădăcini istorice şi metafizice, gata să ne iluzionăm în numele unor minciuni occidentale şi să minţim în numele unor iluzii occidentalizante.

Cel mai «universal» dintre români ne devine o povară. În fond, *oboseala de Eminescu* nu este decât un simptom al *oboselii de noi înşine*. Oare ce ultimă şi perversă trufie ne reţine să recunoaştem că nu trecutul este responsabil de nevrednicia noastră de azi, ci că nevrednicia noastră este responsabilă în faţa unui trecut pe care nu-l mai merităm? O «sinucidere» decentă ne-ar da măcar un ultim lustru de demnitate. Dar se pare că noi preferăm să ne anulăm ţopârlăneşte, mirându-ne cu obidă că în schimbul acestui exces de autodistrugere profanatoare nu primim decât indiferenţa sau dispreţul «lumii civilizate»!

Eminescu, când încetează să mai fie un model paideic sau creator, devine un revelator al smintelilor noastre. Toate «umorile» româneşti sunt funcţie de el. Dovadă că despre Eminescu nu se tace, ci se vorbeşte întruna, chiar în pofida epigonicei oboseli...

Răzvan CODRESCU

AVANGARDA DECADENŢEI (II)

Prezentarea cărţii *Les États-Unis: avant-garde de la décadence* de Roger Garaudy

ROGER GARAUDY

LES ÉTATS-UNIS AVANT-GARDE DE LA DÉCADENCE

EDITIONS VENT DU LARGE

Continuăm prezentarea ultimelor capitole ale cărţii lui Roger Garaudy, *Les États-Unis: avant-garde de la décadence*, apărute în 1997, la Paris, în Editura "Vent du large". În numărul 1/85 al revistei noastre, din ianuarie 1998, am prezentat primele trei capitole ale acestei cărţi, consacrate ascensiunii Statelor Unite şi instaurării dominaţiei lor asupra întregii lumi (sub pretextul realizării unei "Noi Ordini Mondiale"), precum şi depistării, în istoria acestui "nou imperiu mondial", a germenilor decadenţei morale şi spirituale care ameninţă, la acest sfârşit de mileniu, întreaga omenire. În numărul din februarie-martie 1998 am prezentat cel de al IV-lea capitol, intitulat "Colonizarea Europei şi a Lumii a Treia", consacrat eforturilor pe care le depune Statele Unite pentru a-şi aservi întreaga lume, precum şi mijloacelor pe care le întrebuinţează pentru atingerea acestui scop. În numărul de faţă vom prezenta următoarele trei capitole (V, VI, VII) ale acestei nonconformiste şi incitante cărţi.

Capitolul al V-lea, intitulat *"Les essais avortés du socialisme"*, este consacrat încercărilor eşuate ale socialismului de a crea o societate organizată conform doctrinei marxiste, menită să înlocuiască societatea capitalistă creată de dogma "Liberalismului economic" a lui Adam Smith, care a transformat omul într-un robot şi a impus lumii o nouă religie: "monoteismul pieţei" şi idolatria banului.

După ce face un scurt istoric al ideilor socialiste, Garaudy trece în revistă cele trei încercări eşuate ale socialismului şi încearcă să explice cauzele acestor nereuşite. "Socialismul a eşuat până acum de trei ori: în 1848, nefiind decât o revoltă, a fost învins în trei zile; în 1871, Comuna din Paris nu a supravieţuit decât trei luni şi a fost zdrobită de forţele unite ale lui Bismarck şi Thiers [...], iar experienţa inaugurată în Uniunea Sovietică, odată cu Revoluţia din Octombrie 1917, a sucombat 70 de ani mai târziu [...], nu printr-o înfrângere militară, ci printr-o implozie economică şi politică; nu pentru că a urmat învăţăturile lui Marx, ci pentru că le-a trădat". Credincios primei sale iubiri (să nu uităm că Roger Garaudy este unul dintre cei mai de seamă doctrinari marxişti ai Occidentului), el mai crede încă în virtuţile marxismului. După el, "ceea ce a murit odată cu Uniunea Sovietică nu a fost marxismul, ci caricatura tragică a acestuia". De asemenea, el consideră că istoria a dat dreptate lui Marx, nu lui Adam Smith. "Istoria a judecat: secolul XX se caracterizează prin falimentul liberalismului economic, nu al socialismului. Secolul XXI nu va supravieţui decât dacă va abandona radical pe primul [liberalismul economic - n.n.] şi va şti să creeze o nouă formă de socialism (nu are importanţă ce nume îi va da), pentru a ieşi din preistoria animală în care omul este lup pentru om şi a intra într-o istorie «cu faţă umană şi divină». Un astfel de socialism, care să aibă vocaţia de a crea o unitate simfonică a lumii pornind de la fecundarea reciprocă a tuturor culturilor, nu poate lua naştere doar din civilizaţia occidentală". "Căci - continuă Garaudy - a trecut timpul monologului cultural al Occidentului, separării şi hegemoniei sale, şi a venit timpul dialogului civilizaţiilor [...] Problemele omenirii fiind puse la scară planetară, reclamă şi răspunsuri la scară planetară. Nu vom rezolva aceste probleme decât dacă vom reuşi să recreăm relaţiile umane distruse de patru secole de colonialism şi hegemonie occidentală. Nu le vom rezolva decât dacă vom ajunge să dezvoltăm, între toate culturile lumii, un veritabil dialog al civilizaţiilor. Obiectivul principal al acestui dialog este acela de a conştientiza că cele mai importante probleme mondiale care se pun astăzi au fost generate de o prea lungă şi exclusivistă hegemonie occidentală şi că ele nu vor putea fi rezolvate decât printr-un dialog cu civilizaţiile neoccidentale, pentru a imagina şi aduce la viaţă raporturi noi între om şi natură, între om şi om, între om şi Dumnezeu".

În cel de al VI-lea capitol, intitulat "Iluziile şi minciunile Occidentului" (*"Songes et mensonges de l'Occident"*), sunt scoase în evidenţă postulatele pretinsei modernităţi a lumii occidentale, pe care Garaudy le consideră ca fiind minciuni sfruntate: democraţia, drepturile omului, libertatea. Iată ce spune el în legătură cu aceste pretinse postulate: "Prima sarcină a «intelectualilor» este de a demasca limbajul mincinos al manualelor şcolare şi al «mediilor de informare» care servesc Occidentului pentru a-şi perpetua hegemonia prin ideologia înşelătoare a «modernităţii» lor. Nu există nici măcar un singur postulat al acestei pretinse modernităţi care să nu fie minciună: democraţia, apărarea drepturilor omului, libertatea". În legătură cu democraţia, el reia oarecum argumentele marxiste împotriva acestei instituţii: "Democraţia a fost întotdeauna camuflajul unei minorităţi, de la proprietarii de sclavi la posesorii de bogăţii".

Aceeaşi situaţie şi în ceea ce priveşte "drepturile omului". "Ele sunt înscrise în «Declaraţia Universală a Drepturilor Omului» a Naţiunilor Unite, din 1948. Toate sunt însă abstracţiuni în flagrantă contradicţie cu realitatea. Şi pentru edificare, numai două exemple: ce înseamnă a proclama «dreptul la muncă», când sistemul generează milioane de şomeri?[...] Ce înseamnă «dreptul de vot», când, de foarte mult timp, biletul de bancă a înlocuit buletinul de vot? Nu numai în Statele Unite, de exemplu, unde, pentru o campanie electorală se cheltuiesc milioane de dolari[...], ci şi în alte ţări, bogăţia permite cumpărarea celor două instrumente esenţiale ale puterii: mediile de informare, pentru manipularea opiniei publice, şi industria de armament, pentru a o convinge în ultimă instanţă". Şi mai departe: "Este de remarcat faptul că cei ce se autoproclamă apărătorii drepturilor omului la scară mondială [...] sunt şefii celor mai «teroriste» state din lume şi cei mai notorii violatori ai drepturilor omului. Nu numai prin trecutul lor îndepărtat (masacrul indienilor din America, negoţul cu sclavi negri, colonialismul în general), ci prin crimele lor recente, cum sunt Vietnamul, Ruanda sau Irakul... Aceşti stranii profesori de morală dau lumii exemplul celui mai radical «integrism». Ei au pretenţia de a fi posesorii adevărului absolut şi, în consecinţă, îşi arogă dreptul (se simt, chiar, datori!) de a-l impune şi altora. Exemplul cel mai elocvent de integrism este colonialismul, care, la început, a avut ca pretext « evanghelizarea» [...], iar acum, când colonialismul s-a unificat sub controlul Statelor Unite, are ca pretext «modernizarea» şi realizarea «Noii Ordini Mondiale», care nu este altceva decât perpetuarea vechii dezordini coloniale, de acum înainte în numele «liberalismului economic totalitar»[...] După abolirea *apartheid*-ului în Africa de Sud, sionismul israelian, care i-a fost cel mai bun aliat, este ultimul reprezentant al colonialismului clasic, adică rasial". Şi Garaudy conchide: "Celelalte integrisme sunt generate de revolta împotriva integrismelor fundamentale ale Occidentului şi ale complicilor săi (de la Israel la Arabia Saudită, de la Iranul Şahului la Zairul lui Mobutu). Toate aceste integrisme (cu excesele lor, şi adesea cu anarhismele lor) sunt reacţii împotriva integrismelor Occidentului, pentru apărarea identităţii proprii".

În capitolul al VII-lea, *"La civilisation et la foi des autres mondes: Les théologies de la libération"*, Garaudy se ocupă de culturile şi civilizaţiile din alte regiuni ale lumii, cu care Occidentul va trebui să intre în dialog pentru a realiza acea unitate simfonică a lumii pe care el o consideră indispensabilă salvării omenirii. Abordând problemele acestor culturi şi credinţe, Garaudy remarcă: "Una dintre problemele cel mai dificil de rezolvat pentru a descoperi, în ţările neoccidentale, principiile fondatoare ale unei veritabile creşteri, aceea a calităţii omului şi nu a produsului naţional brut, este de a găsi, în aceste culturi oprite din dezvoltarea lor de cinci secole de colonialism, ceea ce a făcut măreţia lor de odinioară, şi cu ce ar putea ele să contribuie astăzi la construirea unei civilizaţii fondate pe un alt fel de raporturi cu natura, cu oamenii şi cu Dumnezeu".

În ceea ce priveşte raporturile noastre cu natura, Garaudy afirmă că "în loc de a o considera doar ca pe un rezervor şi un depozit, ca pe un rezervor inepuizabil de energii fosile şi de materii prime, şi ca pe un depozit pentru deşeurile noastre, va trebui să înţelegem că natura nu ne aparţine, ci că noi îi aparţinem ei".

De asemenea, în ceea ce priveşte raporturile dintre oameni, el consideră că "va trebui să redescoperim, mai presus de micul nostru «EU», centru şi măsură a tuturor lucrurilor, sensul trăirii în comun, adică conştiinţa că într-o comunitate omenească fiecare trebuie să se simtă responsabil de destinul fiecăruia".

În fine, în ceea ce priveşte raporturile noastre cu divinitatea, el este de părere că "noi trebuie să cunoaştem şi credinţele altora, precum şi îndoielile lor, pentru a ne putea elibera de zeii atotputernici şi ameninţători precum Zeus şi Jupiter sau de Dumnezeul armelor Iahve şi de toţi idolii antropomorfi sau zeii părtinitori care ordonă masacre pentru a-şi proteja «poporul ales» contra celorlalţi...". În acest sens, el încearcă să reconsidere creştinismul, afirmând că "Iisus a venit pentru a mărturisi un Dumnezeu complet diferit de toţi aceşti vechi zei, iar învăţăturile lui sunt în rezonanţă cu toate înţelepciunile Orientului...".

Garaudy afirmă că eroarea fundamentală a tuturor ideologiilor politico-umanitare apărute în Occident constă în faptul că ele "pretind că este posibilă eliberarea omului făcând abstracţie de dimensiunea sa transcendentă". Prezentând apoi "teologiile eliberării" (*les théologies de la libération*), despre care spune că nu întâmplător au apărut în ţările cele mai de timpuriu colonializate, el constată că "ele nu împărtăşesc această concepţie reducţionistă despre om, ci pleacă de la certitudinea că lupta pentru eliberare are mai multă nevoie de transcendenţă decât de determinism. Ele au deschis astfel o cale inedită legăturii indisolubile dintre credinţă şi istorie, [...] amintind unora dimensiunea transcendentă a istoriei şi celorlalţi dimensiunea istorică a transcendenţei. Ele depăşesc astfel cele două dualisme inverse şi simetrice care blochează drumul spre o eliberare plenară a omului: o credinţă într-o transcendenţă concepută ca o exterioritate eshatologică care subestimează zbaterile istorice ale omului, şi un angajament în istorie fără referinţă la absolut. Acest dualism a dus, în Occident, la o dublă neputinţă: cea a unui creştinism fără impact istoric asupra mişcărilor concrete de eliberare a omului, şi cea a unui faliment al celor care se războiesc într-o istorie închisă".

Pornind de la această situaţie istorică concretă, teologii eliberării (părintele Gustavo Gutiérrez în Peru, părintele Leonardo Boff în Brazilia, Enrico Dussel în Argentina, ca şi mulţi alţii din comunităţile creştine din Asia şi Africa) au ajuns, în operele lor, la concluzia că "schimbarea radicală de care lumea are nevoie [...] nu poate fi făcută de o ideologie deterministă, cum ar fi, de exemplu, «progresul» liberalilor sau varianta «dialectică» a diferitelor integrisme ale socialismului zis «ştiinţific» [...], ci această schimbare reclamă postulatul opus determinismului: *transcendenţa*, adică posibilitatea omului de a o rupe cu sensurile - sau mai curând cu lipsa de sensuri - impuse de sistem".

"Modelul ideal al unei astfel de transcendenţe care să opereze în istorie - continuă Garaudy - îl constituie mesajul lui Iisus". Numai că acest model a fost confiscat de Occident şi impus apoi lumii în forme culturale specifice lui: "Timp de cinci secole de domnie fără întrerupere a colonialismului religios, creştinismul a fost impus ţărilor din trei continente în formele culturale occidentale, această religie fiind prezentată ca şi cum Dumnezeu, întrupându-se, nu s-ar fi făcut om, ci occidental". Iată de ce "necesitatea înrădăcinării mesajului lui Iisus în civillizaţiile şi culturile care nu sunt occidentale este una dintre cele mai rodnice promisiuni ale viitorului". Numai că, mai întâi, este nevoie "de a decoloniza credinţa şi de a relativiza cultura occidentală, pentru a salva valorile universale ale creştinismului [...], căci, după cum se exprimă, cu fermitate, un iezuit din Camerun, părintele Hegba, în cartea sa intitulată *Emancipation d'Eglises sous tutelle*, «creştinismul nu este o religie occidentală, ci una orientală monopolizată de Occident, care i-a imprimat amprenta de neşters a filozofiei sale, a dreptului său, a culturii sale, şi care a fost impusă în această formă celorlalte popoare ale lumii. Nouă ne revine sarcina de a pune amprenta noastră asupra aceleiaşi religii, nemairidicând la rangul de revelaţie divină filozofia aristotelico-tomistă, gândirea protestantă germană sau anglo-saxonă, sau formele de gândire şi cutumele galice, greco-romane, lusitane, spaniole sau germane". "Astăzi - continuă Garaudy - este necesară mobilizarea tuturor spiritualităţilor lumii pentru o reconsiderare a mesajului lui Iisus [...], căci Iisus nu a venit numai pentru a împlini Scripturile, ci a venit pentru a răspunde întrebării esenţiale a tuturor oamenilor asupra sensului vieţii şi al morţii".

Prezentare de
Demostene ANDRONESCU

BÂLCIUL GENERALILOR

Afacerea Ţigareta II - care ţine de aproape două luni capul de afiş în presă şi umple de indignare opinia publică - a scos încă o dată la lumină degradarea morală a instituţiilor statului şi a actualei clase politice. Ineditul în acest act de corupţie îl constituie participarea la derularea afacerii a unor militari cu funcţii şi grade înalte. Un fapt care a readus în actualitate una dintre cele mai controversate instituţii din România postdecembristă - **Armata**. O instituţie căreia, din raţiuni electorale (alegerile din anul 2000), atât actuala Putere (în speţă CDR, în frunte cu preşedintele Emil Constantinescu), cât şi Opoziţia (coordonată de fostul preşedinte Ion Iliescu), se străduiesc să-i construiască un iluzoriu postament de onorabilitate (parteneriatul NATO pentru pace, participarea la războiul din Golf, misiuni ONU în Africa şi în Bosnia), pentru a i se uita păcatele vechi şi noi.

A fost o vreme când în Oştirea Ţării exista o riguroasă ierarhie a valorilor şi o tot atât de riguroasă reglementare a modului în care se promova pe scară ierarhică. Gradele militare se dobândeau în urma absolvirii unor şcoli speciale, a susţinerii unor examene şi a executării unor strategii la comanda unei unităţi corespunzătoare gradului respectiv. Cu cât gradul la care se aspira era mai înalt, cu atât condiţiile ce trebuiau îndeplinite pentru a-l dobândi erau mai dificile, culminând cu probele cărora erau obligaţi să le facă faţă coloneii pretendenţi la cel mai înalt rang din Oştire, acela de general. A deveni general însemna suprema încununare a unei cariere de o viaţă închinate Oştirii, precum şi recunoaşterea unor merite şi calităţi deosebite, care justificau încrederea ce i se acorda purtătorului acestui înalt rang militar de a participa la conducerea superioară a armatei.

Procesul de degradare a tuturor valorilor tradiţionale, prin care "tranzitează" România de astăzi, a afectat profund şi instituţia Armatei. Gradele ofiţereşti şi-au pierdut orice acoperire valorică, înregistrându-se, ca nicăieri în lume, o adevărată supraproducţie de generali. Atât în Armată, cât şi în unele instituţii oarecum adiacente ei (poliţie, servicii de informaţii, pompieri), dar şi în activităţi care nu au nimic comun cu rostul oştirii (fotbal, handbal, gimnastică) viermuiesc tot soiul de generali. O statistică a acestei incalificabile situaţii ne este furnizată în paginile cotidianului *Adevărul* pe baza datelor prezentate în Senat de senatorul PNŢCD Corneliu Turianu. *"În perioada decembrie 1989 - mai 1998, în România au fost înaintaţi în gradul de general 763 de ofiţeri superiori din MApN, MI şi serviciile secrete. Cei mai mulţi au fost făcuţi între anii 1989-1996, 697 în total, ceea ce înseamnă, spune senatorul ţărănist, 100 de generali pe an sau unul la trei zile. Între 1996 şi 1998, numai 66 de ofiţeri au căpătat înaltul grad, dar nu e timpul pierdut"*...

La originea dispreţului manifestat de deţinătorii demnităţii prezidenţiale faţa de ierarhia militară, îndeosebi faţă de gradul de general, se găsesc însăşi prevederile constituţionale. În timp ce Constituţiile României din 1866, 1923, 1938, la capitolul *"Despre Rege"*, prevăd,:**"El conferă gradele militare în conformitate cu legea**, Constituţia României din 1991, moşită de dnii Gionea şi Iorgovan, la capitolul *" Preşedintele României"*, specifică: **"acordă gradele de mareşal, de general şi de amiral"**. (Să notăm similitudinea cu Constituţia comunistă din 1965, care, la capitolul *"Preşedintele Republicii Socialiste România"*, prevede: **"Preşedintele Republicii Socialiste România acordă gradele de general, amiral şi mareşal"**). Despre obligaţia ce-i revine capului statului de a respecta o anumită lege când îşi exercită prerogativele de a acorda grade militare, aşa cum prevăd Constituţiile Regatului României, nici o vorbă. Nici în Constituţia *comunistă* din 1965 şi nici în Constituţia democrată din 1991!

Dar nu numai conferirea distincţiilor şi gradelor militare era riguros reglementată în vechea Românie, ci întregul comportament al cadrelor Oştirii trebuia să fie conform cu codul etic al profesiunii. Din prevederile acestui cod, două sunt astăzi mai actuale ca oricând. **Interdicţia militarilor activi de a se implica în operaţiuni economice de orice fel, precum şi participarea la politica activă.** Dacă ofiţerimea română ar fi respectat prima interdicţie, astăzi vinovaţii din *"Afacerea Ţigareta"*, ca şi din multe alte acte de corupţie, nu ar mai fi căutaţi în nomenclatorul cadrelor superioare ale Armatei. Cât priveşte cea de-a doua interdicţie pe care ofiţerimea din trecut trebuia să o respecte, neimplicarea în politică, trebuie făcute următoarele precizări. *"Marea mută"* - aşa era denumită în trecut Armata; o sintagmă care vrea să sublinieze că militarilor le era interzisă nu numai participarea la viaţa politică activă, dar chiar şi exprimarea unor păreri politice în public. **Armata era a Naţiunii în totalitatea ei, nu a unui grup de interese, a unui partid politic sau a unei clase sociale.** Armata nu vorbeşte decât în timp de război, prin glasul tunurilor; în timp de pace, tace şi se pregăteşte.

Regimul comunist instaurat în August 1944 a schimbat radical concepţia de până atunci cu privire la misiunea Armatei, la organizarea ei şi la modul de recrutare şi promovare a cadrelor. În regimul comunist, Armata încetează să mai fie o instituţie naţională. Ea devine o unealtă subordonată, sub toate aspectele, Partidului Comunist, criteriul valorii în promovarea cadrelor fiind înlocuit cu criteriul fidelităţii faţă de *"partid"*. Şi cum majoritatea ofiţerimii din Armata naţională a refuzat să facă act de supunere faţă de noii stăpâni ai ţării, regimul comunist şi-a creat o armată proprie. Organizată sub supravegherea şi îndrumarea agenţilor Kremlinului, Armata comunistă şi-a recrutat cadrele din rândul comuniştilor care au luptat în războiul civil din Spania, din prizonierii de război care, încălcând jurământul ostăşesc, s-au înrolat în diviziile

ÎN MARŞ CU CIOARA VOPSITĂ...

"Tudor Vladimirescu" şi *"Horia, Cloşca şi Crişan"* (unităţi formate pe teritoriul inamic, pentru a lupta alături de Armata Roşie împotriva propriei lor ţări), dar mai ales din drojdia societăţii româneşti, principala pepinieră Partidului Comunist Român în perioada de început a acestuia. *"Armata populară"* - precizează documentele de partid - *este armata muncitorilor şi ţăranilor eliberaţi, instrument al dictaturii proletariatului, apărătoare a cauzei socialismului şi comunismului. Ea este o armată de tip nou, făurită spre a apăra cuceririle revoluţionare ale poporului muncitor împotriva duşmanilor externi şi interni"*.

Caracterul de armată de partid al armatei române este explicit formulat în Cap. VIII al Statutului PCR: *"Conducerea muncii politice în Armata Republicii Socialiste România se înfăptuieşte de către Comitetul Central al Partidului Comunist Român. Partidul educă militarii în spiritul dragostei faţă de patrie, popor şi partid, în spiritul hotărârii de a apăra cuceririle revoluţionare, hotarele patriei, independenţa, suveranitatea naţională şi pacea"*. **Roadele acestei *"educaţii patriotice"* s-au văzut în Decembrie '89. Cadrele comuniste ale Armatei Române, cu puţine excepţii, au răspuns fără ezitare la chemarea Comandantului suprem "de a apăra cuceririle revoluţionare ale poporului muncitor împotriva duşmanilor externi şi interni", ordonând deschiderea focului împotriva populaţiei neînarmate care, nemaiputând îndura silnicia şi samavolniciile unui regim criminal, s-a răzvrătit. Toţi cei peste o mie de morţi şi Dumnezeu ştie câte mii de răniţi din acel sângeros Decembrie au fost victime ale Armatei comuniste. Aceeaşi Armată care astăzi, în mod penibil şi, dacă nu ar fi vorba de morţi, pe alocuri ridicol, se agită pe toate căile să-şi facă uitate crimele săvârşite, având chiar tupeul să se vrea înnobilată cu aura eroică de participantă la *"Revolţia anticomunistă"*!**

După Decembrie '89, Armata comunistă a urmat acelaşi traseu politic ca şi tutorele ei, Partidul Comunist Român. La fel cum comuniştii lui Ion Iliescu şi-au închipuit că, schimbând numele Partidului Comunist în Frontul Salvării Naţionale, li se va uita trecutul şi vor dobândi certificate de *"democraţi cu merite deosebite"*, tot astfel şi comuniştii din armată au socotit că este suficient să scoată steaua roşie de pe însemnele breslei pentru ca românii să aplaude cu entuziasm *"renaşterea armatei naţionale"*. O diversiune care urmărea, de fapt, să-i scoată din culpă pe ofiţerii din armata comunistă care, în timpul represiunii sângeroase din Decembrie '89, s-au distins prin *"fapte de arme"* (ofiţeri care în anii regimului patronat de Ion Iliescu au fost înălţaţi în grad şi au fost promovaţi în funcţii înalte în armata postdecembristă). Salvconductul oferit acestor asasini nu putea fi însă prelungit la nesfârşit. Mai devreme sau mai târziu, ei trebuiau să fie aduşi în faţa justiţiei, pentru a da seama de fapele lor. O măsură care, în opinia D-lui Constantin Dudu Ionescu (tânărul politician ţărănist, adjunctul ministrului Victor Babiuc la Apărarea Naţională şi pentru scurt timp chiar ministru plin, în perioada în care miniştrii democraţi s-au retras de la guvernare) ar fi avut darul să ştirbească prestigiul Armatei. Şi cum Domnia Sa este un admirator declarat al actualei Oştiri, pentru a o scuti de blamul naţiunii, a găsit soluţia salvatoare: **amnistierea crimelor săvârşite de Armată în Decembrie '89**. O soluţie la care, iniţial, Preşedintele Emil Constantinescu a subscris (probabil la sugestia consilierului său de taină, D-na Zoe Petre, pentru care morala şi politica sunt *"valori incompatibile"*). Ulterior, în urma confruntării cu indignarea opiniei publice, preşedintele şi-a retras discret asentimentul pentru soluţia *"amnistiei"*.

Cu pertinenţa care-i caracterizează observaţiile asupra vieţii politice, D-l Alex. Ştefănescu făcea următoarea întristătoare constatare, într-o tabletă publicată recent în cotidianul *România liberă*: *"Peneţediştii din vechea gardă sunt tot mai bătrâni şi mai obosiţi, iar nou-veniţii tot mai dubioşi"*. Or, în acest context, refuz să cred că propulsarea *"nou-venitului"* Dudu Ionescu în fruntea Ministerului Apărării Naţionale a fost cea mai inspirată soluţie pe care o putea adopta triumviratul *"bătrân şi obosit"* - Diaconescu, Ţepelea, Galbeni - pentru refacerea prestigiului Oştirii Române. Cu o lipsă de modestie care frizează insolenţa, *"căpitanul teterist"* Dudu Ionescu, declara într-un *talk-show* televizat că este mândru de faptul că face parte din *"puţinele personalităţi civile care au condus Ministerul Apărării Naţionale în România modernă"*. Aşadar, Ion C. Brătianu, Lascăr Catargiu, Dimitrie A. Sturdza, Toma Stelian, Nicolae Filipescu, Ion I. C. Brătianu, Vintilă Brătianu şi... Dudu Ionescu. Fără comentarii!

Revenind însă la fondul problemei, *"amnistierea autorilor măcelului din Decembrie '89"*, conform prevederilor constituţionale, o astfel de măsură nu poate fi luată decât în virtutea unei legi organice. Ca urmare, sub aspect tehnic, ar trebui ca D-l Dudu Ionescu să prezinte Parlamentului un proiect de lege pentru *"amnistierea colectivă"* a faptelor săvârşite de Armată în Decembrie '89, iar reprezentanţii naţiunii să-l voteze. În faţa unei asemenea posibilităţi, reflecţiile lui I.G. Duca din *Amintiri politice* sunt astăzi mai actuale ca oricând. *"Prea am oferit lumii spectacolul că România este ţara impunităţii. Pentru educaţia morală a acestui popor, înfierarea legală a vinovaţilor s-ar fi cuvenit şi, desigur prin pildele date atunci, am fi înlăturat multe scăderi ulterioare, care au înăbuşit dorul de bine, setea de dreptate ce ne însufleţeşte neamul"*.

Fără îndoială că pedepsirea acelor elemente din armată care s-au făcut vinovate de crime, ca şi a acelora care sunt implicate în acte de corupţie, satisface ideea de justiţie, dar nu rezolvă fondul problemei. **Câtă vreme Puterea politică nu va iniţia o acţiune radicală de decomunizare a Armatei prin purificarea mentalităţii corpului ofiţeresc de reziduurile comuniste, dar mai ales prin eliminarea acelor personaje grobiene, supraponderale, incapabile să lege trei propoziţii coerente, care conduc astăzi destinele Oştirii, este greu de presupus că va avea loc o reală asanare morală a instituţiei care odinioară a fost Şcoala Naţiunii.**

Gabriel CONSTANTINESCU

PARALELE EMINESCIENE

Cezarul şi poporul, cerul şi marea

Motto:
*"Sufletul omului e ca un val,
sufletul unei naţiuni ca un ocean"*
(Geniu pustiu)

Aceleaşi izvoare răcoresc frunţile poeţilor lumii; de ce să fim surprinşi regăsind imaginea-cheie din *Antoniu şi Cleopatra* într-o cugetare eminesciană?

"Marea n-ar face valuri şi n-ar avea absolut nici o mişcare ci apa ei ar putrezi şi s-ar băhni, dacă temperatura ei ar fi pretutindenea egală; omenirea ar putrezi în corupţie, speculă şi pornocraţie, dacă n-ar exista între popoare deosebiri de cultură şi mai cu seamă deosebiri de vârstă."[1]

Se înţelege că afirmaţia este la fel de valabilă şi pentru structura internă a unei comunităţi, sănătatea corpului social implicând diferenţe funcţionale ordonate ierarhic sub autoritatea unui principiu de excelenţă. Acesta poate fi întruchipat de un Napoleon ideal căruia Eminescu, în spiritul romanticilor, îi dedică o *Odă*[2]. Poezia a rămas până recent inedită, cu toate că, formal şi tematic, întruneşte calităţi asemănătoare cu geamăna ei "în metru antic", şlefuită până la capăt. Tonul declamatoriu, imaginea emfatică a divinităţilor invocate ("Jupiter Ammon", "Odin") converg aici nu în autoportret, ci asupra figurii impunătoare a Imperatorului. "Decupată" din fond, aşa cum se dagajă o statuie dintr-un bloc de piatră, ea este pusă puternic în relief faţă de informalul înconjurător pe care îl domină, precizându-se astfel o caracterizare dialectică, bipolară, a subiectlui:

...Leagăn tu avut-ai stâncile mării-n/Corsica gravă/Şi în jurul vieţii tale-ncepute,/Negru, oceanul mişcă lume de valuri/Arătând mărirea, puterea, geniul/Singurătăţii/.Da, oceanul ce singur o mie de evi e,/El a fost proorocul căilor tale...

Închipuit în mijlocul stâncilor din insula natală, înconjurată de mare aşa cum monarhul se află în mijlocul poporului, Napoleon este şi inspirat de oceanul popoarelor pe care le-a însufleţit cu geniul său: *"Peste pământ ai mişcat a popoarelor valuri"*. Ca orice cârmuitor, el îşi împrospătează puterile, soarbe energie *oglindindu-se*, contemplându-şi icoana în naţiunea de al cărei destin trebuie în mod ideal să răspundă.

...Şi din nou privit-ai atunci în oglinda-ţi,/În oceanul bătrân ce îşi mişcă-a lui apă,/Furia lui îndrăzneaţă, puternică, mare,/Indiferentă/Ai murit tu? Lumea nici astăzi nu crede./Înfăşurat în mant-ai coborât piedestalul/Ş-amestecat în popor, l-au mişcat cu putere/Ochii-ţi imobili./ Apoi, sătul de icoana-ţi, de tine singur,/Te-ai reurcat pe scări de marmură albă,/Ai resuit piedestalul şi iarăşi imobil/Stai printre secoli.

Există deci o asemănare (formală, nu structurală) între conducător şi cei conduşi. Numai că, spre deosebire de Antoniu al lui Shakespeare, cezarul eminescian zăboveşte doar vremelnic "amestecat în popor", reluându-şi locul pe soclul pe care singur s-a înălţat, de unde veghează, tăcut şi imobil, de dincolo de vremuri, rumoarea şi roirea noroadelor.

Letargiei insolente a oceanului, a massei, care poate lesne deveni furie stihială, el îi răspunde tot printr-o *indiferenţă*, aceea rece şi nemişcată a frunţii de marmură, prima nefiind decât o reflectare inversată a acesteia:

Fără păsare de a lumii lacrimi ori doruri,/Indiferentă stai, nemişcată şi mare/Frunte de marmor...

Dar imaginea oceanului se dovedeşte mult mai complexă în universul mental al poetului, deţinând o funcţie pe măsură. Adâncurile neştiute ale mării, corespunzătoare cu inconştientul colectiv, se traduc printr-o suprafaţă de oglindire. În stare calmă, sunt întrunite condiţiile acelui echilibru benefic care permite reflectarea reciprocă dintre cer şi mare. Primul, poate "privi" acum până în fundul apelor, în vreme ce undele prind ca într-o mreajă icoana cerului cu soare şi nouri, lună şi stele. E răstimpul în care marea *"espiră"*, după ce se burzuluise amarnic la cer:

Marea-nalţă mii de valuri, mii de braţe-albe de spume/ Spre-a se spânzura de stele ş-a scăpa din astă lume,.../ Detunată, cu turbare ea în pat se tologeşte,/Mişcă valurile-i negre şi espiră...

Asemenea poporului năbădăios, care în unele momente nu ascultă decât de o voinţă ce-i frânge îndărătnicia, liniştindu-l cu forţa, abia atunci când este biciuită, electrocutată de fulgere, marea renunţă la pretenţia de a ajunge la stele, regăsindu-şi calmul în matca ei firească. Abia acum ea poate răsufla în voie, spunându-şi păsurile. Şi cum le spune, cum *"espiră"*? Prin murmur, cum arată o altă poezie, murmur din care sunt ţesute poveştile şoptite la urechea poetului. Pentru că, numai venindu-şi în fire, lăsându-se determinat de matricea propriei sale naturi, oceanul inconştientului popular poate vedea cerul şi îşi poate depăna povestea, deschizând privirilor comorile adâncului său. Acum comunicarea e restabilită la modul complet, în paralel prin văz şi prin auz. Întinderea de apă e netedă ca o linie orizontală, neîncreţită de suflarea vreunui vânt. Când o boare de duh se porneşte pe faţa adâncului, ca la începutul Creaţiei, sau ca în fiece dimineaţă în zori, el începe să "scrie" pe oglinda apei, actualizând Cuvântul, atât ca ideogramă sacră, ca "desemn", cât şi ca sunet mitic: marea începe să murmure. Putem prinde foşnetul ei în ghiocul pe care-l ducem instinctiv la ureche, cochilie lângă cochilie, aşteptând ca fluidul sonor al tainelor mării să curgă dintr-o cavitate într-alta. De multe ori, pentru această operaţiune de transfer a Inauzibilului, este nevoie de un intermediar, de sensibila cutie de rezonanţă a unei conştiinţe poetice, care captează şi amplifică pentru urechea noastră mesajele stărilor abisale:

Azi oceanu-ntărâtat turbatu-i:/Răcnind, înalţă braţele-i de spume,/Le spânzură de nori, să spargă lume/Până furtuna-l reîmpinge-n patu-i./Ca un copil ce nici al spaimei nume/N-a cunoscut vreodată, încredinţatu-i/Că bolta cea albastră e palatu-i:/Cu-asalt s-o ia el vrea - ca pe-o cetate./ Rănit de fulgere, el se-ncovoaie/Şi c-o poveste îl adoarme-o boare/Şi-n vis - un cer în fundu-i se îndoaie./Tot ce-a dorit în visul lui el are:/Tărie, stele, luna cea bălaie.../Dormind murmură - murmurând tresare.

Eminescu a repetat pentru noi, într-un splendid sonet, aceeaşi veşnică poveste a oceanului care ar vrea să atingă cerul, surprinzând cu subtilă minuţiozitate gradarea fazelor, de la "răzvrătire" la cuminţire, ce va fi urmată iarăşi de frământări. Căci finalul se deschide înspre o nouă perioadă de nelinişte, ce lasă să se întrevadă o reînfuriere a oceanului, din cauza impulsului de a poseda concret ceea ce visează că are. Starea de "posesie" e cea care se exaltă în vis, trezindu-l. Murmurul se va transforma în rumoare, ca şi la plebea deşteptată demagogic din "somn de moarte", de fapt, din viaţa care îi e proprie. De la mormăială şi larmă, până la "turbare" (răscolite, ape şi noroade se tulbură deopotrivă), drumul este deschis, întregind un ciclu care se repetă veşnic, pentru că aparţine *devenirii*.

Florea TIBERIAN

Note
1) *Fragmentarium*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Buc., 1981, p. 50.
2), 3) Rev. *Manuscriptum*, nr. 1/1991.
4) În Petru Creţia, *Constelaţia Luceafărului. Sonete. Scrisorile* (antologie comentată), Ed. Humanitas, Buc., 1994, p. 141.

SACRIFICIUL ÎN POLITICĂ

Nu este o dramă dacă o ţară, în derularea istoriei sale, acreditează şi guvernări improvizate, accidentale, hibride. De regulă ele apar în momentele de indecizie, de derută, de confuzie, când voinţa naţională, convertită în opţiuni electorale, se disipează în vraiştea unor oferte politice, de cele mai multe ori parodice şi gonflate. Fireşte, cetăţeanul va şti dacă a ales bine sau rău numai în timpul exercitării puterii, după ce a fost îndepărtat staniolul promisiunilor electorale - totdeauna prea târziu pentru a mai îndrepta câte ceva.

Pentru cinismul politic nu există cenzură şi nici instanţă reparatorie. Exerciţiul puterii, pentru politician, nu este unul de ameliorare, ci de oficializare. Pusă în rost lucrativ, gogoaşa electorală se dezumflă repede, prea repede...

Niciodată, până la Emil Constantinescu, n-am crezut în ideea jertfelnică a politicului. Sacrificiul ca autovictimizare nu este o problemă justiţiară, ci una mistică sau morală. El nu se justifică printr-un scop, ci printr-un crez nebunesc sau profetic, care reclamă fermitate şi dârzenie, care obligă la asumarea tuturor consecinţelor.

Emil Constantinescu a lăsat această impresie şi chiar cred c-a fost sincer în declaraţiile sale. La vremea când vorbea despre rândul guvernanţilor la sacrificiu, nu intrase încă în malaxorul vieţii politice - încărcat cu ambiţii şi orgolii mai mult decât de ideea binelui public. Măscăricii şi sforarii din jurul lui îl vlăguiesc cu meschinării şi-l drenează pe direcţii nefertile. Drama preşedintelui Constantinescu este că, deşi vede bine de unde vine răul acestei ţări, n-are puterea să i se opună. Ba chiar cochetează cu el (cu răul) şi nu-i tremură mâna semnând demisii pentru cei ce le merită mai puţin! Victor Ciorbea nu este numai un sacrificiu, el reprezintă prima denaturare a ideii de sacrificiu. Înţelegem că preşedintele Constantinescu s-a văzut în situaţia Lăpuşneanului, de a asculta de glasul celor mulţi şi sperjuri, dar nu înţelegem de ce acceptă lafăielile belferismului politic. Sunt, desigur, forţe care zădărnicesc procesul reformei şi al redresării economice a ţării, sunt instituţii anchilozate, încremenite în practici şi mentalităţi improductive. Nu este scandalos şi decepţionant când aceleaşi sindicate din transporturi cer, la interval de numai câteva zile, demiterea şi mai apoi menţinerea în fotoliu a aceluiaşi ministru faţarnic şi fanfaron?! Nu este dezgustător şi paralizant când toată justiţia românească rezolvă într-un an de zile doar şapte dosare de corupţie?! Nu este provocator când ministrul armatei cere, fără nici o decenţă, amnistierea polcovnicilor cu epoleţii mânjiţi de sângele revoluţiei?! Şi, la fel, când Legea accesului la dosarele Securităţii este îngreunată tocmai de victimele acestei odioase instituţii?! Sau când nefericiţii preoţi din Galaţi protestează public şi fără ruşine împotriva aceleiaşi legi a accesului la dosare?! Ce-or fi având de tăinuit aceşti faţarnici prelaţi în odăjdii pătate, ce grele păcate le apasă conştiinţa, de au recurs la această deşănţată cădere din rangul istoric recunoscut, al reperelor morale şi al călăuzelor spre lumină?! Şi nu mai amintesc de funcţionarul public care aşteptă peşcheş pentru fiecare ştampilă, de vameşul care substituie legea cu înţelegerea între părţi, de poliţistul care acţionează tot cu mentalitate de miliţian...

Hotărât lucru, "tribul" nostru este bolnav şi tumorile lui, coagulate în fatidicii ani ai regimurilor Ceauşescu şi Iliescu, nu dau semne de vindecare. Toate metehnele care-au înceţoşat imaginea noastră în lume continuă să ne ofenseze la fel de paralizant şi să ne umple de deznădejde. Momentul este de răscruce, el reclamă oameni providenţiali, dispuşi pentru o trudă curativă, jertfelnică şi loială. Într-adevăr, este momentul când guvernanţii ar trebui să probeze discernământ şi spirit de sacrificiu, cum s-a şi promis de altfel. Nu spun că ţara nu are oameni pentru astfel de misiuni profetice, spun doar că nu există interes pentru identificarea şi antrenarea lor. Vârful de lance al alianţei de guvernare (P.N.Ţ.C.D.) a administrat atât de dăunător problema celor cincisprezece mii pentru cadre pregătite de guvernare de parc-a urmărit intenţionat compromiterea ei. Toate selectările au fost lăsate la discreţia grupului de trei - din care unul (Gabriel Ţepelea) a furnizat cele mai multe nume de neofiţi de calitate îndoielnică.

Se-nţelege că pe fondul acestor bâlbâieli şi indecizii P.D.- ul şi-a făcut jocul. A cerut demiterea lui Valerian Stan şi-a obţinut-o atât de uşor încât atunci când a venit vremea înlăturarii lui Ciorbea ştiau că-i vorba de o formalitate. Cine urmează? Fireşte, toţi cei care vor mai îndrăzni să privească indiscret şi moralizator la ruleta lăbărţatelor lor interese. Dar, probabil, partenerii au înţeles bine şi avertismentul şi generozitatea acestei "ultime şanse" încredinţate şi se vor lecui de îndrăzneala privirilor incomode. Altfel, riscă să rupă înainte de soroc hora pornită într-un picior şi în două părţi.

Nu regret c-am fost şi-am rămas alături de Emil Constantinescu. L-am urmărit în câteva momente de îndrăzneală şi fermitate şi m-am bucurat pentru el. Am înţeles că e singurul care mai poate face câte ceva în această ţară cuprinsă de lentoare, de erodare şi oboseală. Istoria îl va judeca după cum va şti să-şi folosească autoritatea acum, înainte de a fi prea târziu. Îşi va face, desigur, multe adversităţi, dar va avea de partea lui Ţara. De fapt, singurul lucru care contează cu adevărat.

Ionel NECULA

DIVINA COMEDIE

a lui Dante Alighieri într-o nouă versiune românească de Răzvan Codrescu

INFERNUL

Cîntul al șaselea

Trezit din leșinul în care căzuse (*e caddi come corpo morto cade*) la capătul tristei povești a Francescăi da Rimini și a lui Paolo Malatesta (Cântul V), Dante își continuă drumul, pătrunzând în *cercul al treilea*, acolo unde se chinuiesc, biciuiți de ploaie și afundați în tină, sub paza fiorosului Cerber, cei vinovați de *păcatul lăcomiei*. Dintre aceștia, el stă de vorbă cu concetățeanul său, Ciacco (nume ce funcționa și ca poreclă, însemnînd "Porcul"), mort pe când Dante era copil. Acesta îi profețește viitorul Florenței ("cetatea dezbinată-n sine") și îi dă știre de soarta postumă a câtorva iluștri florentini (Farinata degli Uberti, Tegghiaio Aldobrandi, Jacopo Rusticucci etc.). După ce umbra tace, Vergiliu îi deslușește lui Dante câte ceva din taina vremurilor de pe urmă (învierea morților și obșteasca judecată) și coboară amândoi spre al patrulea cerc, în pragul căruia îl zăresc deja pe Pluto, "marele vrăjmaș".

Ilustrația care însoțește textul îi aparține lui Mac Constantinescu.

1 Cînd mintea mea se-ntoarse din leșinul
în care mila m-a făcut să cad
de cum le-aflasem celor doi destinul,
4 tăindu-mi eu spre alte locuri vad,
oriunde-n preajmă mi-aruncam privirea,
chip nou vedeam de-a fi muncit în iad.
7 Celui de-al treilea brîu i-aflam menirea,
pe unde ploaie-n veci de veci se cerne,
cumplită, rece, neschimbîndu-și firea.
10 Prin bezna grea se-nvălmășesc eterne
zăpezi, și grindini, și-ape întinate;
duhnește greu nămolul ce se-așterne.
13 Iar Cerber, fiară-nfricoșată-n toate,
din trei gîtlejuri mîrîie cîinește
spre gloatele în clisă cufundate.
16 Foc în priviri și slin în barbă-i crește;
cu pîntec larg și gheare fioroase,
să-i sfîșie pe morți se năpustește.
19 Sub ploaie latră duhuri mînioase:
c-o parte se feresc, cu alta-ndură,
sucindu-și des nevrednicele oase.
22 Cînd Cerber, puturoasa tîrîtură,
ne dibui, el fălcile-și sumese
și își zburli întreaga lui făptură.
25 Atunci maestrul meu de jos culese
doi pumni de tină și-i zvîrli în față,
ca întreitul bot să i-l îndese.
28 Precum un cîine hămesit se-agață
de tine, dar de-i zvîrli de mîncare,
se potolește și bucata-nhață,
31 la fel tăcu și Cerber, demon care
sloboade-altminteri urlete cumplite,
de surzi s-ar vrea acei ce-n grijă-i are.
34 Treceam călcînd pe umbre chinuite
de biciul ploii, vînturînd pe cale
noianul lor de trupuri nălucite.
37 Zăceau întinse toate-n lutul moale
și unul doar se ridică spre noi,
pe cînd treceam prin locul caznei sale.
40 «O, tu, ce calci prin lumea de apoi,
nu-ți amintești de mine?», zise-ndată.
«Născut ai fost cînd mai eram cu voi».
43 Iar eu: «Pesemne-osînda ce ți-e dată
mi-alungă chipul tău din amintire,
încît nu-mi pare-al fi văzut vreodată.
46 Dar spune-mi, cine ești, de siluire
nu grea, pe cît scîrbavnică te-nclină,
în loc de-așa de tristă pomenire?».
49 Răspunse el: «Cetatea ta, ce-i plină
de pizmuiri că dă pe dinafară,
mi-a fost sălaș în viața cea senină.
52 Ai tăi, pe lume, Ciacco mă chemară:
păcatul lăcomiei mă aduse
să-ndur, cum vezi, această ploaie-amară.
55 Dar singur nu-s; sînt suflete supuse
de-același chin și dintr-aceeași vină
acestea toate». Și-apoi, brusc, tăcuse.
58 Iar eu: «O, Ciacco, marea-ți nehodină
m-apasă greu și plînsu-l scurmă-n mine;
dar zi-mi, de știi, ce vremuri or să vină
61 pentru cetatea dezbinată-n sine?
Mai e în ea vreun drept? Și de ce oare
se pricopsi cu-atîtea uri haine?».
64 El zise: «După-o lungă încleștare,
va curge sînge, iar silvestra parte
le-o face celorlalți năpastă mare.
67 Apoi de ea norocu-o sta departe
și-n nici trei ani cealaltă o să crească,
prin forța cui se ține azi deoparte.
70 Ea însă fruntea o să-și semețească,
tîrîndu-și mult în silă și-n insultă
vrăjmașii, care crunt or să jelească.
73 Iar drepți sînt doi, dar nimeni nu-i ascultă;
trufia, pizma și zgîrcénia sînt
văpăi ce-aprind în inimi vrajbă multă».
76 Tăcut-a tristul vocii sale cînt.
Dar eu spre el: «Măcar puțin mai stai
și parte fă-mi s-aud al tău cuvînt!
79 Tegghiaio, Farinata, demni în trai,
Arrigo, Rusticucci, Mosca și-ncă
atîția ce de buni îi apucai,
82 să-mi spui pe unde-s, căci dorință-adîncă
nutresc să aflu soarta ce li-i dată:
în cer petrec sau iadul îi mănîncă?».
85 «Mai jos adastă, în mai neagră ceată,
căci după vină-s rînduiți anume;
de-ai să cobori», mi-a zis, «pe-acolo-i cată.
88 Dar cînd vei fi din nou în dulcea lume –
atît mai zic și voi tăcea pe urmă –
să pomenești, te rog, și de-al meu nume!».
91 Văzui atunci cum umbra i se curmă;
privi pieziș la mine, apoi căzu
în mîlu-n care duhuri oarbe scurmă.
94 Și domnul meu: «Nu s-or scula de-acu'
decît la zvonul trîmbiței de sus,
cînd o veni Cel ce vrăjmaș le fu;
97 iar fiecare-n racla-n care-i pus
și-o regăsi și trup și-nfățișare,
la tunetul osîndei lui Iisus».
100 Și-așa, vorbind de viața viitoare,
călcam răzbit mîloasa vălmășie
de umbre și stihii îngrozitoare.
103 «Maestre, aceste chinuri or să fie
mai mari după obșteasca judecată,
mai mici sau tot la fel?». Și dînsul mie:
106 «Te-ntoarce la știința ta, ce-arată
că orice lucru ce-i plinit în sine
simțire are-n toate mai bogată.
109 Deși aceste suflete haine
plinirii-adevărate nu-s sortite,
mai lesne-atunci decît acum le vine...»
112 Nu-i chip să scriu de cîte-au fost vorbite
cît ocolit-am groaznicul sălaș;
ci-ajunși la vadul ce mai jos trimite,
115 am dat de Pluto, marele vrăjmaș.

NOTE*NOTE*NOTE*NOTE*NOTE*NOTE*NOTE

Versul 3: Francesca da Rimini și Paolo Malatesta, cei doi îndrăgostiți damnați, ce treziseră profunda compasiune a lui Dante (v. Cîntul V, 73-142).

Versul 13: Cerber, cîine cu trei capete, paznic al Infernului în mitologia păgînă, aici imagine monstruoasă a diavolului.

Versul 49: Este vorba de cetatea Florenței.

Versul 52: Personaj anevoie de identificat. Numele de Ciacco poate fi asociat cu porcul, ca simbol al lăcomiei.

Versul 64 și urm.: Profeția lui Ciacco, făcând aluzie la realitățile florentine din zorii veacului al XIV-lea. Guelfii erau împărțiți în două tabere: Albii și Negrii. În fruntea Albilor se afla Vieri de' Cerchi, om bogat dar «di nobiltà nuova», iar în fruntea Negrilor se afla Corso Donati, om «di antica nobiltà». «Silvestra parte» (*la parte selvaggia*) ar putea fi cea a lui Vieri de' Cerchi, a cărui familie, provenind din Val di Sieve, se așezase în cetate de puțină vreme.

Versurile 79-80: Farinata degli Uberti, Tegghiaio Aldobrandi, Jacopo Rusticucci, Arrigo Giandonati (sau Fifanti), Mosca de' Lamberti. Pentru primul, socotit eretic, v. Cîntul X; pentru următorii doi, sodomiți, v. Cîntul XVI; pentru cel din urmă, schismatic, v. Cîntul XXVIII. Despre numitul Arrigo nu se mai face nici o mențiune în poem.

Versul 96: În original: *quando verra la nimica podesta.* Este vorba de puterea divină, inamică a răului, asociată aici cu a doua venire a lui Hristos.

Versul 106: Vergiliu se referă la filosofia aristotelică.

Versul 111: În sensul augustinian: *Cum fiet resurrectio carnis et bonorum gaudium majus erit et malorum tormenta majora.*

Versul 114: Pe unde se trece spre cercul următor.

Versul 115: Pluto, zeul păgîn al Infernului, aici ipostază terifiantă a demonicului (a se vedea și începutul Cîntului VII).

SHAKESPEARE & nevestele vesele din... compartiment

În urmă cu un an și jumătate ne întorceam de la Iași, după sărbătoarea Sfintei Parascheva. Deși ne mai îngăduisem o zi întârziere și CFR-ul pusese garnituri suplimentare, de aglomerație n-am scăpat. Urcându-mă cu greu în ultimul vagon, ne consolam că aveam măcar locul asigurat. Pierdusem dimineața o oră la coada care șerpuia mult afară din agenția de voiaj, însă nu degeaba, gândeam noi. Am deschis, așadar, plin de încredere, ușa compartimentului "nostru", după care m-am oprit în prag, puțin jenat, văzând că toate cele opt locuri erau ocupate de femei, cliente ale "nașului", pe cât mi-am dat seama. Salutând, la al meu "avem și noi două locuri aici" (spus, e drept, pe un ton cam... hotărât), rezidentele n-au întârziat a da semne de iritare. A fost de-ajuns ca una să înceapă ("Ei, nu mai spune? Ce părere ai?"), pentru ca adăstarea aparent neutră dinaintea plecării trenului să se fărâme într-un cor de proteste care și-a pierdut rapid orice coerență, dând glas unei indignări disproporționate în raport cu "stimulul". "Ia uită-te la el! Cine v-a-nvățat așa? Știi că ești bine? Să mă dai afară pe mine, femeie cu părul alb!", etc.).

Fără a avea răgazul să pomenesc ceva de bilete - existența lor nu părea să intereseze deloc - găsesc resurse de a rămâne calm, chiar voios. Aștept ca pornirile de mânie să treacă "prin nealimentarea conflictului", așa cum freamătul îngrijorat al frunzelor încetează când se potolește vântul. "Și ce-ai dori mă rog? Să mă scoli în picioare și să stai tu?", sunt somat. Întrebarea, lansată de o voce nevricoasă, stăruie în aer în urma celorlalte, agresivă și tendențioasă, singularizând angoasa comună.

Pe cel mai cald ton cu putință, fără a părea prea umil, explic că nici gând de așa ceva; dorim numai să putem pune și noi bagajele în plasă. De-abia acum, cu pulsul mai liniștit, doamnele conced la negocieri, dar pretinzându-ne aproape inchizitorial biletele. Le înmânez fără reținere: oricât ar încerca să mă supere cineva, astăzi sunt greu de descumpănit. Mai târziu, am înțeles că numai acea dezinvoltură suverană (traversam o stare de grație după minunea pogorâtă asupră-mi cu o zi înainte - dar asta e o poveste întreagă) a ținut în matcă umorile gata să inunde orice punte de comunicare.

În fine, suntem admiși. De-abia acum încep iscodirile, semn al normalizării discuției, purtate prin ușa deschisă: ce etate avem, cu ce treburi în Iași (tot la moaștele Cuvioasei?), care-s rosturile noastre. Nici nu trecusem de Târgu Frumos și atmosfera din compartiment se schimbase radical; cu toată căldura ce domnea în tren, femeile ne făcură loc să ședem, întrebând de numele fiecăruia, și iată-ne prinși în discuții însuflețite. Le oferim mere cumpărate dimineață, dumnealor ne tratează cu plăcinte și pacea se instaurează deplin. E una din acele zile regale de toamnă, cu cerul adânc, fără urmă de nori, iar soarele strălucește puternic prin sticla ferestrei. Realizez că sunt privit cu luare-aminte de femeia "cu părul alb", care clatină din cap și vorbește ca pentru ea: "De, parcă ți-aș da fata de nevastă, da' e cam plăpândă..." Simt cum mă înroșesc, străduindu-mă să opresc hohotul de râs care gâlgâie tăcut în gâtlej. Evit cu disperare să întâlnesc căutătura poznașă a lui Adrian, prietenul meu - aș fi pierdut! Însă odată cu accesul de ilaritate, urcă în mine o boare stranie de melancolie, înțelegând fără a mă întrista cât de schimbător și capricios este comportamentul individului aflat la adăpostul grupului, absorbit și ocrotit de mulțime.

Dintr-o dată, aerul acestei scene mă face atent că trăiesc într-o *întâmplare*, o întâmplare demult știută, din care se limpezea încet mesajul profund și grav care ne privește de dinapoia unei piese de Shakespeare. Impresia nu m-a părăsit tot restul drumului, în discuțiile cu tovarășul meu de pelerinaj.

Dezlegarea "enigmei compartimentului cu femei" a survenit câteva zile mai târziu, recitind două dintre scrierile bardului de pe Avon: *Antoniu și Cleopatra* și *Coriolan*. Prima aparține acelui gen de creații artistice care și-a păstrat mult timp neștiută cheia unei înțelegeri adecvate. După cum rezultă din comentariile selectate de îngrijitorul ediției de la Univers (*Opere*, VII, 1988), generații întregi de critici nu numai că nu au putut surprinde coerența operei, dar au rămas într-un larg dezacord asupra subiectului tratat. Din peste 70 de referenți enumerați, doar câțiva au întrevăzut, după minuțioase analize ale frecvențelor lexicale și imagistice, ale structurii versului, că elementele de legătură trebuie căutate în registrul simbolic. Acesta singur este capabil de a încercui contextul care-i este propriu și a-i pune în lumină unitatea de ansamblu.

După cum arată și Leon Levițchi, "dizolvarea" treptată a personalității lui Antoniu, în lupta dintre dragoste și datorie, este configurată și prin alcătuirea piesei "...din foarte multe fragmente, sugerând la fiecare pas ideea de flux și reflux..." (p. 483). Deja Mark van Doren remarcase în 1939 că "vorbirea fiecărui personaj se risipește... în răsfluri întretăiate de parcă ar trece prin branhii..." (p. 472), iar Caroline Spurgeon constată că acțiunea se desfășoară în bună parte pe un fundal de peisaj marin (p. 474). Un alt critic, John Wain, stabilește legătura foarte importantă dintre apă și feminitate, în opoziție cu pământul, *terra firma*, simbol masculin: "Elementul Cleopatrei este apa. Asemeni apei, ea este neascultătoare și nestatornică; își găsește nivelul imediat: câștigă toate bătăliile nu luptându-se, ci absorbind forța atacatorului (...). Absorbirea lui Antoniu de către Cleopatra este absorbirea pământului de apă (...). Iar motivul pentru care pierde este acela că, sub influența Cleopatrei, el preferă în două rânduri să lupte pe mare și nu pe uscat" (p. 475).

Cele două elemente antagonice au și o modalitate comună de manifestare, provenită din amestecul lor, noroiul, mâlul fertil al Nilului care, "...*cu cât se umflă/ Cu-atât e mai prielnic; dacă scade/ Țăranu-și zvârle boabele în mâl/ Apoi culege grabnic*" (ed. cit. II, 7 - p. 404). Ideea de fluctuație e atotprezentă, propagându-se și în dragostea dintre cei doi, cu oscilațiile ei, cum arată John Holloway. În planul acțiunii, această alternanță este redată și de frecventele schimbări de decor între Roma și Egipt, de răsturnările de situație (*cf.* p. 484).

Am spicuit câteva din evaluările critice pentru a ne face o idee de migala cu care și-a construit autorul mesajul, exprimându-l cu o măiestrie greu de urmărit pe toate nivelele (sintactic, prozodic, stilistic), slujindu-se de metaforele și chiar fenomenele cele mai sugestive (v. analiza de la p. 477), pentru diseminarea difuză a fabulei. Toate mijloacele converg și se centrează, în ultimă instanță, pe eterna luptă și coabitare dintre spirit și materie, formă și substrat, germene și matrice, conducător și națiune, organizare și anarhie. Mai bine zis, întâlnirile dintre spirit și materie sunt urmărite în tribulațiile lor cosmice, erotice, etno-culturale și politice.

Polul spiritual este implicat de termeni ca *self* (sine), ca în acest scurt monolog al lui Antoniu: *Ori frâng aceste lanțuri egiptene,/ Ori îmi pierd sinea în dragoste nebună* (I, 2 - p. 374), *judgement* (minte, judecată), de care Enobarbus îl acuză că o înjosește, făcând-o "*una cu norodul*" (III, 11 - p. 428), ori *state*, *kingdom*, în general folosite ca expresii ale ordinii romane, dar și ale echilibrului cosmic. La celălalt capăt, materia este corelată în primul rând cu apa, element a cărui densitate egalizantă șterge orice diferențiere, dar și prin îngreuierea trupului covârșit de pofte:

Magia, nurii, pofta pe-acest "crai"
Să-l priponească într-un lan de chefuri
Și neguri; bucătari cu gust ales
Ascută-i foamea cu îmbietoarea zeamă
Ca-n somn și hrană-n dulcea lene-a Lethei
Onoarea să-și adoarmă. (II, 1 - pp. 385-386)

În fine, o însemnătate aparte capătă identificarea ei cu imaginile norodului, ale mulțimii, în opoziție cu cel care o guvernează:

De la-nceputul statului, cârmaciul
A fost dorit 'nainte de-a domni;
Cel în reflux, iubit numai atunci
Când nu mai este vrednic de iubire,
E prețuit doar când lipsește. Plebea,
Ca stânjenelul rătăcit pe val,
Plutește-n sus și-n jos, după maree,
Și putrezește-n freamăt. (I, 4 - p. 381)

Importanța capitală a acestui pasaj decurge din faptul că aici sunt omologate diferitele câmpuri de manifestare (materie - apă/ maree - mulțime) ale aceleiași perechi de contrarii, precum și ambigua legătură afectivă dintre masă și cârmuitor: ea e surprinsă mai trivial, însă mai direct, într-un distih din *Coriolan*:

[Generalul] *plebea o iubește,*
Dar nu-l siliți să doarmă-n pat cu ea. (II, 2 - ed. cit., p. 544)

Cât despre versurile-cheie care descriu starea de unduire, de continuă oscilație, rolul lor este comparabil cu al unei balansiere care, distribuind impulsuri simetrice, pune în mișcare întregul mecanism al acțiunii. Rezonanța lor se transmite, când amplificat, când mai discret, tuturor componentelor piesei, ce se desfășoară "elastic" între elementul uscat (Antoniu) și cel acvatic (Cleopatra). Al doilea termen suferă el însuși un regim de flux și reflux periodic, ca și marea, ca și inundațiile regulate ale Nilului, corespunzând ciclului fertilității feminine. Însă interferența principiilor masculin și feminin rămâne stearpă, lipsită de rod, din pricina abdicării primului de la funcția sa. Atâta timp cât se află în Egipt, generalul roman se lasă anihilat de pasiunea sa, ca și un grăunte care putrezește în glodul fluviului sfânt fără să-l fecundeze. Deși o știe (*Va să mă smulg din vrăjile reginei,/ Căci lenea mea plodește mii de rele:* I, 2 - p. 374), nu-și poate păstra identitatea, personalitatea lui descompunându-se în părticele haotice, ca și plebea necâmuită. Renunțând la exercitarea funcției de cap al ei, se complace, dimpotrivă, în morbida-i putere de atracție, cum denotă dorința de a se amesteca în mulțime alături de Cleopatra (v. I, 1 - p. 370).

Shakespeare sugerează și altă urmare gravă a acestui contact dintre reprezentanții a două civilizații. Deoarece semința mai proaspătă, mai viguroasă, refuză să-și asume rolul menit, de cucerire și regenerare a uneia cu un glorios trecut, însă aflată în decadență, se află în pragul propriului ei declin. Albul roman Antoniu este absorbit de culoarea închisă a rasei "țigăncii" (*gipsy* - v. I, 1 - p. 369) - cum se credea în vremea autorului că arătau egiptenii.

Tot prin utilizarea limbajului contrastelor de culoare și a formulărilor oximoronice, este ilustrat în *Coriolan* antagonismul dintre liderul autoritar și mulțime. O caracterizare memorabilă a acesteia este justificată astfel de "al treilea cetățean": "*ne-au numit așa, adunătură de capete, nu fiindcă unii dintre noi au părul castaniu, alții negru, alții roșu ca vulpea, și unii sunt pleșuvi, ci fiindcă* ***mintea noastră este pestriță***" (II, 3 - p. 548, subl. mea.). Același personaj surprinde cu deosebită acuitate statutul paradoxal al poporului ("*puterea este în mâna noastră; dar avem o putere pe care n-avem putere s-o folosim*"), ca și Coriolan, bravul apărător al cetății, care arată "*că-i este totuna dacă poporul îl iubește sau îl urăște fără a ști de ce*". De aceea, pentru el este la fel de nociv a câștiga nemulțumirile sau lingușirile unui popor care spune în același timp *și da și nu* (*cf.* II, 2 - p. 543) Dorința lui este ca

...Mulțimea
Cea schimbătoare vază-n mine omul
Ce-i ține-n față limpede oglindă
Nemincinoasă, să privească-ntr-însa. (III, 1 - p. 559)

Prin urmare, el se înfățișează în calitate de conducător *lucid, apt să dea un chip mulțimii*, să-i imprime *o forma mentis* specifică, să dea o expresie coerentă orbecăielilor ei.

Toate aceste descrieri ambigui și contradictorii ale masei ne conduc către o concluzie, cred eu, extrem de interesantă, ale cărei implicații le vom urmări cu alt prilej: după cum spiritul pur, figurabil la capătul superior al unei axe, totalizează orice contrarii, tot așa multiplicitatea materiei *imită* aceeași plenitudine de tendințe adversative. Masa, inclusiv masa umană, întruchipează o răsfrângere "întoarsă" a ceea ce o transcende, *de unde și iuțeala cu care trece de la o stare la opusul ei*. Situația este fixată de Shakespeare în rânduri de o uimitoare profunzime: "*...căci dacă toate gândurile noastre ar ieși din aceeași scăfârlie, unele ar zbura către răsărit, altele către apus, iar altele către miazănoapte sau miazăzi*" (*Coriolan*, II, 3 - p. 548).

Ajuns la aceste pasaje, am găsit că se potriveau cum nu se poate mai bine cu experiența mea din compartimentul celor 8 vesele neveste, care cu o clipă înainte erau gata să mă ia în unghii, iar acum nu știau ce să-mi mai facă. Dar puterea de dominare spontană a situației nu ar fi fost suficientă (neglijându-și obiectul adecvat) dacă la capătul celălalt nu ar fi existat, latent, aceeași *coincidentia oppositorum*.

Florea TIBERIAN

PROFILURI LIRICE CONTEMPORANE

NICOLAE CREPCIA

NICOLAE CREPCIA

EDITURA „CĂLĂUZA"

Ce duh ești?

Ce iarnă-i asta fără de zăpadă?
Mă-ntreb cu spaimă chiar și cu uimire,
Ce cavaler e-acela fără spadă?
Și tu, ce duh ești fără de iubire?

Ce fel de cer e-acesta fără stele?
Ce pasăre-i aceea fără zbor?
Și ploaia sună gravă-n cercevele,
Dar tu, ce duh ești fără nici un dor?

Ce sărbătoare-i fără bucurie?
Mă-ntreb strivit sub tristul curcubeu,
Eu ce-aș fi oare fără poezie?
Dar tu, ce duh ești fără Dumnezeu?

Cîntec nocturn

Se scăpătase soarele demult
Și stelele încep pe cer de cîntă
Dar cine-s eu acela ce ascult
Minunea lor vremelnică și sfîntă?

Sunt un păstor din Transilvania Țară
Stăpîn pe oi, pe vite și pe cai
Prin țipătul tălăngilor de seară
Pătrund în poezie ca-ntr-un rai

Sunt un păstor al nopții de iubire
Tainic străjer ne'ncorsetat de-armură
Stele pe cer cînd se desprind și cad
Îmi pun pecete veșnică pe gură

Și din iubire am ieșit demult
Și zorii-ncep la orizont de cîntă
Dar cine-s eu acela ce ascult
Poema lor din ce în ce mai sfîntă?

Scrisoare

Atît am așteptat această zi
Când singur pot să-ți scriu cu mîna mea
Dacă-n cuvînt intrat-am prea tîrziu
Bunule Rilke tu mă poți ierta

Pămîntul e pustiu de cînd te-ai dus
Pe gură-mi cad săruturi de zăpadă
Dezleagă iarăși ploaia poeziei
Să curgă peste lume în cascadă

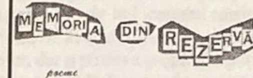
Mi-ai fost părinte într-un fel și-acum
Ca o armură grea timpul mă strînge
Aș vrea să fiu mai vesel cînd îți scriu
Dar iată că metafora mea plînge

E noaptea Anului Nou

E noaptea Anului Nou și mă-nsenin
Cu-n pahar și cu-n vers din Esenin
Dar în jurul mesei scaunele-s goale
Și vinul cîntă singur în pahare
Prietenii ce-au fost azi nu mai sînt
Cîntecele lor vijelesc pe pămînt
Laie Crepcia mi-e frig de-acum cu tine
Minunea zăpezii s-a iscat pe coline
Să aprindem în poem lumînările
Ca niște haite-nfometate ne-adulmecă zările
E noaptea Anului Nou și mă-nsenin
De-un surîs al lui Serghei Esenin

NICOLAE UȚICĂ

NICOLAE UȚICĂ

poeme

HELICON

Memoria din rezervă

Memoriei Elenei Farago și mentorului meu, Prof. Florian Peca

Despre prima mea moarte
nu v-am povestit
nu era momentul
la a doua moarte m-ați audiat
laringele meu muribund
își mai cerea scuze
v-a înțeles la culoare și
nu s-a priceput la nuanțări
pentru a treia moarte mi-ați trimis
doi diriginți de cartier frica umilința
îmi fecundau ființa
eram resemnat și învelit cu un covor de
237. 000 de kilometri pătrați
iar voi n-ați vrut să admirați decît arareori
relieful ițele năvădeala cu care
Dumnezeu l-a țesut
în timp ce pișicheri ai ministerului culturii
săpau ideologice tranșei
stilata domniță Mitina vorbea elevilor despre
morții de la Ip, Treznea, Moisei
eu îmbrăcat în verb parizian mă refugiam cu
copiii voștri spre povîrnișul muntelui
misterul tăcerii mele
a rodit pomul sădit de mine în
grădina «Prietenul Copiilor» acolo unde și
Marea Doamnă Elena Farago
lăcrimează pe tîmpla plugușorului
și de unde în urmă cu 53 de ani
ouă încondeiate
au plecat să colinde veacurile.

Seismogramă

Mîna bărbosului
dirija la 109 ani
marșul funebru spre
incendiul anarhiei finale
osîndiți la tăcere
țăranii
se coceau de sete
sleite de puteri în fața mirosului benzinei
fîntînile implorau zările îngrozite de
prăpădul izvorît din
năvălirile barbare și
încercarea de cuantificare a
minciunii în care mi-a fost dat
să primesc botezul.

Povara

Lui Răzvan Codrescu

Cînd pășește prin lume
poetul își taie sufletul
pînă la creier
rana sîngerează
peste ea zăbovește
al cincilea anotimp.

Flash 46

Dragi mi-au fost mie nebunii
doar o spiță
numai unii
ce agață noaptea-n aștri
dor de viață
de sihaștri.

COMENTARIU LA CARTEA IEŞIRII

3. MOISE LA FARAON

"După aceea, Moise şi Aaron au intrat la Faraon şi au zis către dânsul: Aşa grăieşte Domnul Dumnezeul lui Israel: Lasă pe poporul Meu ca să-Mi facă sărbătoare în pustie" (*Ieş.* 5, 1). Sărbătoarea pe care doreau evreii să o prăznuiască era, cel mai posibil, Paştele, care de acum va primi o semnificaţie nouă. Cum evreii aduceau cu acest prilej jertfe de vite, animale sacre pentru egipteni, era firesc să ceară această distanţare. În plus, "atâta vreme cât trăieşti viaţa întunecoasă a veacului şi eşti copleşit de noaptea intereselor, nu poţi sluji Domnului"[1].

"Faraon însă a zis: Cine este acela Domnul, ca să-I ascult glasul şi să dau drumul fiilor lui Israel? Nu-L cunosc pe Domnul şi nu voi da drumul lui Israel" (*Ieş.* 5,2). Nu-L cunoaşte pe Dumnezeu cel ce are inima împietrită; de aceea, "necurat este înaintea Domnului tot cel ce se înalţă cu inima. Fiindcă primul păcat este mândria"[2].

"Zis-au ei către dânsul: Dumnezeul evreilor ne-a chemat; lasă-ne să mergem în pustie cale de trei zile, ca să aducem jertfă Domnului Dumnezeului nostru, ca să nu pierim de ciumă sau de sabie!" (*Ieş.* 5, 3). "Nu trebuie să rămânem aproape de graniţele răutăţii şi vieţii supuse tiranului"[3].

Drept urmare a acestei întrevederi, corvezile cu care erau împilaţi evreii au sporit (5, 4-18). "La fel şi diavolul, când a binevoit Dumnezeu să miluiască sufletul şi să-l uşureze din patimi prin cuvântul Său, sau prin careva dintre slujitorii Lui, îngreuiază şi el mai tare patimile împotriva lui şi-l războieşte cu şi mai multă putere"[4]. Când hotărăşte cineva să înlăture păcatul şi să-L slujească pe Dumnezeu, "se scoală duşmanul tuturor, împreună cu celelalte duhuri rele şi necurate şi, reproşându-i ca pe un lucru necuvenit năzuinţa şi serbarea amintită, îl sileşte să se ţină în continuare de neînfrânarea trupească şi pământească şi de cele ale lumii, după obiceiul fiecăruia, neîngăduindu-i să se despartă de patima care-i este familiară. Totodată, face şi pe aceasta greu de satisfăcut, ca nu cumva, din pricina uşurinţei de-a o satisface, să o dispreţuiască şi astfel să se sature de rău"[5].

Învinuit chiar şi de cei de un neam cu el, Moise s-a lamentat: *"Doamne, pentru ce ai adus necazul acesta asupra acestui popor şi la ce m-ai trimis pe mine? Căci de când am mers eu la Faraon şi i-am grăit în numele Tău, el a început să necăjească şi mai rău pe poporul acesta, iar de izbăvit Tu nu l-ai izbăvit pe poporul Tău"* (*Ieş.* 5,22-23). "Din ziua când Moise şi Aaron au început a vorbi lui Faraon, poporul lui Dumnezeu este mereu izbăvit. Din ziua când Cuvântul divin şi-a făcut intrarea în sufletele noatre, trebuia să înceapă lupta între virtute şi păcat"[6].

Dumnezeu vesteşte că va elibera pe Israel cu puterea Sa şi-l va duce în pământul Canaan. Evreii, cuprinşi de deznădejde, n-au ascultat cuvântul acesta. Moise e trimis din nou la Faraon (6, 1-13), după care e prezentat neamul leviţilor (6, 14-25), viitor trib sacerdotal.

Încă o dată Domnul îl încurajează pe Moise: *"Iată, Eu fac din tine un dumnezeu pentru Faraon, iar Aaron, fratele tău, îţi va fi prooroc"* (*Ieş.* 7, 1). "Nu spun că ei sunt dumnezei, împăraţi şi domni prin fire, ci sunt numiţi aşa pentru că au împărăţit şi au stăpânit peste patimi şi au păzit nefalsificată asemănarea cu chipul dumnezeiesc, potrivit căreia au fost creaţi - căci se numeşte şi icoana împăratului împărat, - şi pentru că sunt uniţi cu Dumnezeu după voinţă şi L-au primit locuitor înăuntrul lor, iar participând la El au devenit, prin har, ceea ce este El prin fire"[7].

Moise e avertizat că misiunea nu îi va fi uşoară, dar că va izbândi prin puterea lui Dumnezeu (7, 2-5).

"Când au început a grăi lui Faraon, Moise era de optzeci de ani, iar Aaron, fratele lui, de optzeci şi trei de ani" (*Ieş.* 7, 7). "Aaron, deşi era mai bătrân ca Moise cu trei ani, totuşi a intrat după el în slujire. Aşa şi Hristos a fost egal într-o privinţă cu Moise, pentru omenitate, şi al doilea în slujire, dar mai înainte şi mai presus de el prin Dumnezeire şi prin slava Sfintei Treimi"[8].

"Şi a grăit Domnul cu Moise şi cu Aaron şi a zis: Dacă Faraon vă va zice: Dă-ne vreun semn sau vreo minune, atunci tu să zici fratelui tău Aaron: Ia toiagul şi-l aruncă jos înaintea lui Faraon şi înaintea slujitorilor lui, şi se va face şarpe" (*Ieş.* 7,8-9). "Toiagul lui Moise avea două aspecte: duşmanilor li se prezenta ca un şarpe, care muşcă şi ucide, pe când israeliţilor ca un toiag, asemenea acelora pe care se sprijineau. Tot aşa şi lemnul cel adevărat al Crucii, care este Hristos, este moarte pentru duşmani, pentru duhurile răutăţii, dar pentru sufletele noastre este un baston, un sprijin puternic şi viaţa în care ele îşi află odihna"[9]. "Acolo e toiagul, aici crucea. Acolo lemnul, prefăcut în chip minunat în şarpe, înghiţea şerpii; aici Crucea, unealta răutăţii, folosită de o atât de mare bunătate, se arată printr-o prefacere oarecare, pierzătoarea demonilor"[10].

"S-au dus deci Moise şi Aaron la Faraon şi la slujitorii lui şi au făcut cum le poruncise Domnul: a aruncat Aaron toiagul său înaintea lui Faraon şi înaintea slujitorilor lui şi s-a făcut şarpe. Atunci a chemat şi Faraon pe înţelepţii Egiptului şi pe vrăjitori şi au făcut şi vrăjitorii Egiptenilor asemenea lucru cu vrăjile lor: fiecare din ei şi-a aruncat toiagul şi s-a făcut şarpe. Dar toiagul lui Aaron a înghiţit toiegele lor" (*Ieş.* 7, 10-12). Deşi puterea diavolului este iluzorie, el reuşeşte, prin nălucirile sale, să seducă nenumărate suflete, care îi urmează într-un entuziasm inconştient...

4. PLĂGILE EGIPTULUI

Faraon nu a lăsat pe Israel să plece; ca urmare, Dumnezeu a trimis pedeapsa asupra Egiptului, spre a-i schimba hotărârea. Prima plagă a constat în schimbarea apei Nilului în sânge, dar Faraon a stăruit în decizia sa (*Ieş.* 7, 13-25). A urmat o invazie de broaşte, care au acoperit tot pământul ţării (8, 1-6). "Asemenea norodului broaştelor sunt cugetările rele, aducătoare de stricăciune, din inima murdară a unor oameni, ce-şi iau viaţa din ea ca dintr-un noroi"[11].

"Atunci a chemat Faraon pe Moise şi pe Aaron şi a zis: Rugaţi-vă pentru mine Domnului să depărteze broaştele de la mine şi de la poporul meu şi voi lăsa poporul lui Israel să jertfească Domnului" (*Ieş.* 8, 8). "Este un progres a recunoaşte, cel puţin la necaz, raţiunea pentru care am meritat pedeapsa"[12]. Dar, după ce, la rugăciunea lui Moise, broaştele au pierit, Faraon şi-a călcat făgăduinţa (8, 9-15). Nici a treia plagă, umplerea ţării cu ţânţari, nu a înduplecat pe Faraon (8, 16-19). Ţara a fost apoi năpădită de tăuni, doar pământul Goşen, unde trăiau evreii, rămânând neatins. Faraon propuse atunci evreilor să jertfească, dar fără a părăsi Egiptul (8, 20-25).

"Moise însă a zis: Nu este cu putinţă să se facă aşa, pentru că cele ce aducem noi jertfă Domnului Dumnezeului nostru sunt urâciune înaintea Egiptenilor. Şi de vom jertfi noi înaintea Egiptenilor cele ce sunt urâciune pentru ei, nu ne vor ucide, oare, cu pietre?" (*Ieş.* 8,26). "Israeliţii, păstori fiind, jertfeau animale din turmele lor. Ritualul egiptenilor era diferit, ofrandele lor constau în vegetale, păsări sau aluaturi. Berbecul şi ţapul erau pentru ei animale sfinte"[13]. Faraon a promis din nou că va lăsa pe Israel să plece, dacă se vor stârpi tăunii, dar încă o dată îşi va călca promisiunea (8, 27-32).

A cincea plagă a constat într-o molimă ce secera vitele egiptenilor (9, 1-7). Egiptenii au fost apoi loviţi cu băşici usturătoare pe trupurile lor, după care (plaga a şaptea) Dumnezeu a trimis asupra ţării grindină (9, 8-33). Grindina a înspăimântat pe egipteni: "Raritatea fenomenului, în acele regiuni, crede I. Heliade-Rădulescu, se oglindeşte în spaima pe care grindina o provoacă faraonului egiptenilor. În consecinţă, plaga aceasta este considerată cea mai extraordinară din toate, *căci ploile, nievea şi grândinea sunt mai necunoscute în părţile acelea* (*Biblicele*)"[14].

Este interesant un comentariu la 9, 29: *"Iar Moise i-a zis* (lui Faraon): *Îndată ce voi ieşi din oraş, voi întinde mâna mea spre cer, către Domnul, şi vor înceta tunetele; nu va mai fi nici grindină, nici ploaie, ca să cunoşti că al Domnului este pământul"*. Nil Ascetul vede închipuit aici pe cel ce s-a desfăcut de lucruri şi care trebuie să iasă afară ca marele Moise, ca să înceteze nu numai faptele, ci şi veştile lor, precum zice: Când voi ieşi din cetate şi voi întinde mâinile mele, vor înceta vocile"[15].

"Atunci a grăit iarăşi Domnul cu Moise şi a zis: Intră la Faraon, că i-am învârtoşat inima lui şi slugilor lui, ca să arăt între ei pe rând aceste semne ale Mele" (*Ieş.* 10, 1). Prin împietrirea inimii lui Faraon înţelegem că Dumnezeu "nu-l opreşte şi nu-l împiedică de la săvârşirea răului"[16], căci Creatorul respectă până la sfârşit libertatea cu care ne-a dăruit.

Moise vesteşte cea de-a opta plagă, norul de lăcuste. Sfătuit de dregătorii săi, Faraon permite evreilor să jertfească în pustie, dar pune condiţia să rămână în ţară femeile şi copiii, aceştia urmând a sluji drept ostateci. Moise nu a acceptat aceasta, aşa că a doua zi norul de lăcuste s-a abătut asupra ţării. Faraon s-a grăbit atunci să promită eliberarea evreilor, călcându-şi însă cuvântul îndată ce calamitatea a trecut (10, 2-20). E trimisă cea de-a noua plagă, un întuneric ce a ţinut trei zile. Faraon propune evreilor să plece, dar fără să-şi ia cu ei vitele. Refuzat, îi cere lui Moise să nu i se mai arate, căci cu primul prilej îl va ucide (10, 21-29).

Când ţara era năpădită de lăcuste, Faraon s-a rugat de Moise: *"Iertaţi-mi acum încă o dată greşeala mea şi vă rugaţi Domnului Dumnezeului vostru să abată în orice chip de la mine prăpădul acesta"* (*Ieş.* 10, 17). "Zice Faraon, rugându-se: Să ia Dumnezeu de la mine moartea aceasta! Şi a fost ascultat. Asemenea şi dracii rugând pe Domnul ca să nu fie trimişi în adânc, au primit împlinirea cererii (*Lc.*, 31-32). Cu cât mai vârtos nu va fi ascultat creştinul, rugându-se să primească slobozenie de moartea mintală?"[17].

Dumnezeu a cerut lui Moise să-şi pregătească poporul, căci va trimite cea de-a zecea urgie, după care vor fi lăsaţi să plece. În tot acest timp, de la începutul misiunii sale, Moise a avut de îndurat vrăjmăşia egiptenilor, dar şi pe cea a propriului popor. "Când poporul era în Egipt, mânca şi bea cu plăcere, deşi slujeau lui Faraon. Dar când le-a trimis Domnul ajutor, adică pe Moise, ca să-i elibereze pe ei de sub Faraon, s-au simţit păgubiţi şi s-au necăjit şi, cu toate plăgile pe care le-a adus Dumnezeu lui Faraon, Moise nu s-a încrezut în neputinţa Egiptenilor"[18].

"După aceea a zis Domnul către Moise: Încă o plagă voi mai aduce asupra lui Faraon şi asupra Egiptului şi după aceea vă vor da drumul de aici. Dar când vă vor da drumul, cu grăbire vă vor alunga de aici. Spune dar poporului în taină, ca fiecare bărbat de la vecinul său şi fiecare femeie de la vecina ei să ceară împrumut vase de argint şi vase da aur şi haine. Şi a dat Domnul poporului Său trecere înaintea Egiptenilor şi aceştia le-au împrumutat cele cerute" (*Ieş.* 11, 1-3). "Mai târziu, evreii au ieşit din Egipt şi au plecat ducând cu ei multă pradă de la egipteni; n-au făcut asta pentru că erau iubitori de avuţii, cum hulesc unii - că nici Dumnezeu n-a îngăduit să poftească lucrurile străine, - ci, mai întâi, şi-au luat plata ce li se cuvenea pentru lucrările pe care le-au făcut egiptenilor cât au stat sub ei (...). În afară de asta, se poate spune că lucrul acesta s-a petrecut ca într-un război: pe temeiul legii celor biruitori, evreii, ca unii care au fost mai buni decât învinşii, au avut dreptul să ia cu ei averile duşmanilor - şi fiind în război cu egiptenii, fapta lor era dreaptă; că evreii, din pricina foametei care le bântuia ţara, au venit la egipteni ca nişte oameni care cer ajutor; egiptenii, însă, au robit pe aceşti străini, silindu-i să le slujească întocmai ca nişte prinşi în război, fără să le dea vreo plată"[19].

În sfârşit este anunţată ultima plagă: moartea întâilor născuţi ai egiptenilor, de la oameni până la dobitoace. Evreii, însă, nu vor suferi nici un neajuns (11, 3-10). Totodată vor fi preînchipuite astfel mari taine privind lucrarea mântuitoare...

(va urma)

Eugenia GHIMICI
Ioan Sorin USCA

Note:

1. Origen, *Omilii la Cartea Ieşirii*, III, 3 (PSB 6, p. 74).
2. Isihie Sinaitul, *Cuvânt despre trezvie şi virtute*, 63 (F IV, p. 58).
3. Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinare în duh şi adevăr* (PSB 38, p. 46).
4. Ava Dorotei, *Învăţături de suflet folositoare*, XIII, 9 (F IX, p. 616).
5. Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.* (p. 48).
6. Origen, *op. cit.*, III, 3 (p. 78).
7. Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, IV, 15.
8. Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.* (p. 89).
9. Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, XLVII, 16 (PSB 34, p. 275).
10. Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 63 (F VIII, p.353).
11. Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre viaţa lui Moise* (p. 52).
12. Origen, *op. cit.*, III, 3 (p. 76).
13. EX, p. 214.
14. *Ibid.*
15. *Cuvânt ascetic*, 48 (F I, p. 198).
16. Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 127 (p. 167).
17. Ioan Carpatiul, *Capete de mângâiere*, 69 (F IV, p. 146).
18. Isaia Pustnicul, *29 de cuvinte*, VIII, 21 (F XII, p. 93).
19. Clement Alexandrinul, *Stromate*, I, 157, 2-4 (p. 101).

CORUPŢIA SOCIALĂ CORUPŢIA SUFLETEASCĂ

În perspectiva creştină, corupţia unei societăţi nu reprezintă un "fenomen sociologic" nou. De două mii de ani Biserica se luptă, pe viaţă şi pe moarte, nu cu "corupţia socială", denunţată acum de politicieni, ci cu corupţia sufletelor. Vom vedea, Biserica Ortodoxă are soluţia sa pentru ceea ce laicismul politologic numeşte "problema corupţiei".

În cuprinsul legilor civile, *corupţia* este definită, conform Codului Penal, drept *o infracţiune* gravă, cu efecte nefaste asupra vieţii sociale, însumând următoarele patru încadrări juridice: 1. luarea de mită; 2. darea de mită; 3. traficul de influenţă; 4. primirea de foloase necuvenite.

Să transferăm chestiunea în plan religios. Orice tratat clasic de teologie morală ortodoxă arată, la capitolul "Învăţătura despre păcat", că, în ordinea creştină, corupţia îşi are un corelat pe care Părinţii Bisericii îl numesc *păcatul iubirii de arginţi*. Cu alte cuvinte, politicienii luptă împotriva corupţiei sociale, iar Biserica - prin glasul şi acţiunile sale - luptă împotriva iubirii de arginţi, ca patimă omenească.

În doctrina ortodoxă, păcatul iubirii de arginţi este numărat printre *cele şapte mari păcate capitale*. Mai mult chiar, Sfinţii Părinţi consideră acest păcat drept *"blestemata rădăcină a tuturor relelor"* - după cuvintele Sfântului Apostol Pavel: *"Rădăcina tuturor răutăţilor este iubirea de argint"*. A lupta, deci, împotriva corupţiei înseamnă a stârpi rădăcina tuturor răutăţilor care desfigurează şi satanizează societatea omenească. Căci, observă morala ortodoxă, *"din păcatul iubirii de arginţi se nasc: minciuna, înşelăciunea, călcarea jurământului, jurământul strâmb, sila şi asprimea, neomenia, furtişagul, prădarea, neîndurarea către cei lipsiţi, împilarea acestora şi chiar uciderea"*.

Corupţii îşi agonisesc o bogăţie pe care Biserica creştină o osândeşte, considerând-o *"răpire de bunuri străine"* - păcat capital pentru omul subjugat de patima avariţiei. Avariţia şi iubirea de arginţi sunt păcate potrivnice mântuirii: *"Nici furii, nici lacomii, nici răpitorii împărăţia lui Dumnezeu nu o vor moşteni"* (*I Cor.* 6, 10).

Potentaţii vremii de azi, protagoniştii monstruoşi ai corupţiei, stau sub cuvintele de foc ale Sfântului Ieronim: *"Tot bogatul este sau nedrept, sau moştenitor al unor nedreptăţi"*. Evident că, într-o societate aproape descreştinată de imoralismul şi amoralismul ultimelor două secole, nu se poate ieşi la luptă împotriva corupţiei doar cu spusele unor sfinţi. Cine mai crede în sfinţi? Totuşi, morala creştină este singura care cunoaşte *motivaţiile reale şi profunde ale corupţiei*. Motivaţii pe care actualii politicieni le ignoră, în ciuda principiilor creştin-democrate pe care le afirmă...

Politicienii vor să demaşte corupţia. Poliţiştii trebuie să-i prindă pe cei corupţi. Iar magistraţii trebuie să-i judece. Dar, în acelaşi timp, întreaga justiţie omenească se dovedeşte incapabilă să treacă de la efect la cauză şi să descopere cine este *adevăratul corupător* "implicat" în atâtea acte de corupţie. Aceasta pentru că poliţiştii, procurorii, magistraţii, politologii şi filozofii văd cauza coruptibilităţii *în afară*, exclusiv în mirajul averii. Iisus Hristos vede însă cauza coruptibilităţii *înlăuntrul* omului. Sf. Nicodim Aghioritul arată că, în *"războiul nevăzut"* pe care diavolii îl duc împotriva oamenilor, coruperea vine *"din ispitirea cea dinlăuntru, care are loc din pornirea patimilor ce ies din inima noastră. Căci «din inima omului ies gândurile rele, uciderile, curviile, furtişagurile, mărturiile mincinoase, hula»* (*Mat.*15, 19)".

Deci în inima omului, ispitită de corupătorul din totdeauna al neamului omenesc, diavolul, stau toate relele sociale sau, cum ar spune juriştii, "infracţiunile prescrise de Codul Penal".

Oameni până mai ieri cinstiţi şi curaţi *cad* dintr-o dată şi pot fi *corupţi*. Încrederea în puterea banului îl ispiteşte pe cel care dă mită. Lăcomia îl ispiteşte pe cel care ia mită. Orice suflet omenesc poate deveni oricând coruptibil, dacă nu priveghează neîncetat. De aceea, Biserica lui Hristos trebuie să se afle în primele rânduri pe frontul anti-corupţiei, combătând cu mijloacele ei specifice, care nu ţin de dreptatea conjuncturală a omului, ci de dreptatea eternă a lui Dumnezeu.

Silviu ALUPEI

Cuvine-se... Cuvine-se... Cuvine-se... Cuvine-se... Cuvine-se... Cuvine-se... Cuvine-se... Cuvine-se

 MIHAI POP

Exilul românesc a suferit o pierdere grea prin trecerea la cele veşnice a lui MIHAI POP, la 15 Aprilie 1998, ora 7. 43, la Montréal. Se născuse la 1 Septembrie 1923, în comuna Daia din judeţul Alba. Contropirea ţării de către armatele sovietice îl găseşte student la Academia Comercială din Braşov, angajat în activităţi studenţeşti de apărare a drepturilor poporului român. Pentru a se sustrage urmăririi forţelor de ocupaţie, Mihai Pop şi viitoarea sa soţie, Vetuţa, au trebuit să se ascundă întâi în Munţii Apuseni, după care au reuşit să treacă în Iugoslavia, unde au fost internaţi şi obligaţi să execute munci manuale grele, după placul organelor poliţieneşti. După mai multe încercări de trecere clandestină a frontierei iugoslave, au reuşit să ajungă în Italia şi apoi în Franţa. La Paris, Mihai Pop şi-a continuat studiile de doctorat în Economie, din 1949 până în 1951, când emigrează în Canada, stabilindu-se cu familia la Québec. În 1952 este angajat la *Hydro-Québec*. Nu după mult timp, devine titularul unui post important şi vital pentru noua întreprindere, *Corporation de Gaz Naturel du Quebec*: girant al serviciului de Marketing. După 14 ani de activitate în această întreprindere, denumită între timp *Gaz Métropolitain Inc.*, Mihai Pop este numit expert economic pentru *Trans-Canada Pipeline*, cu sediul la Toronto, iar spre sfârşitul anilor '70 revine la Montréal, ca economist al Regiei de Electricitate şi Gaz a Guvernului din Québec.

În 1979, pe când era în plină ascensiune profesională, Mihai Pop, în urma unei operaţii fatale, îşi pierde pentru tot restul vieţii comanda membrelor inferioare. Această invaliditate l-a obligat să renunţe la activitatea sa profesională şi să se retragă într-un scaun rulant. Şi-a păstrat însă până în ultimele zile ale vieţii strălucirea şi luciditatea mintală, ceea ce i-a permis să urmărească îndeaproape evoluţia situaţiei din România, căreia i-a rămas devotat cu toată pasiunea unui mare patriot. În acest timp şi-a constituit o impresionantă bibliotecă, tratând cu precădere subiectele vitale româneşti, şi în special cele ale exilului, ceea ce este numai una dintre frumoasele sale realizări.

Nu se poate vorbi despre Mihai Pop fără a sublinia devotamentul neîncetat al soţiei sale, Vetuţa Pop, poetă apreciată a exilului (prezentă şi în paginile *Punctelor Cardinale*). Dumnezeu a pus sfârşit vieţii Vetuţei Pop la 19 Septembrie 1996, lăsându-l pe Mihai Pop în nostalgică singurătate, dar cu nădejdea regăsirii într-o lume mai bună.

Fie-le amândurora memoria binecuvântată.

 EUGEN ŞAHAN

Luna martie a anului 1998 a venit cu vestea tristă a trecerii în eternitate a admirabilului om care a fost EUGEN ŞAHAN.

Născut în Botoşani, la 6 martie 1926, a urmat studiile liceale în perioada 1937-1945, fiind unul dintre străluciţii elevi ai liceului "Laurian" din Botoşani. Înzestrat cu o inteligenţă deosebită şi cu o mare putere de muncă, avea în faţă perspectiva unor frumoase realizări intelectuale. Dar cariera sa a fost frântă cu brutalitate, prin arestarea din 1948, împreună cu alte mii de studenţi din centrele universitare ale ţării.

După cinci ani de temniţă, a urmat o scurtă perioadă de relativă libertate, întreruptă de o nouă detenţie de încă şapte ani. Până la lovitura primită de comunism în anul 1989, viaţa sa a fost o luptă permanentă cu tot felul de privaţiuni.

Din anul 1990, deşi sănătatea îi era şubrezită de cei 12 ani de temniţă, nu a pregetat să se dedice muncii de colectare şi sintetizare a datelor cu privire la formele de rezistenţă anticomunistă şi la luptătorii căzuţi în lupta cu forţele răului. Stau mărturie, printre altele, cele opt volume din "Documentele rezistenţei", editate de A.F.D.P.R între 1991-1993, sub îngrijirea sa.

Cei care l-au cunoscut pe Eugen Şahan îşi pleacă fruntea cu tristeţe şi roagă pe bunul Dumnezeu să-l odihnească în pace.

 ANIŞOARA OLTEANU

Trecerea la cele veşnice a luptătoarei anticomuniste ANIŞOARA OLTEANU a lăsat în urmă multe suflete nemângâiate.

Născută pe 20 ianuarie 1926 în com. Domasnea, jud. Caraş-Severin, unde tatăl său, Nicolae Horescu, era gospodar de seamă şi epitrop al bisericii, Anişoara a fost crescută în duhul valorilor ortodoxe şi naţionale. Pe vremea invaziei comuniste, pe când era studentă la Facultatea de Istorie-Geografie a Universităţii din Cluj, ea s-a angajat, cu partea cea mai lucidă a tineretului ţării, în aprigа rezistenţă anticomunistă (era cumnata legendarului Spiru Blănaru). După şapte ani în temniţele comuniste, ea îl cunoaşte, în Bărăgan (unde familiile aveau domiciliu forţat), pe ing. Andron Olteanu (care executase şi el 10 ani de închisoare politică), cu care se căsătoreşte. După rearestarea soţului, Anişoara Olteanu s-a aşezat la Timişoara, muncind din greu pentru a-şi duce zilele. În 1964, ing. Olteanu a fost eliberat, iar familia va fi binecuvântată de Dumnezeu cu naşterea a doi fii (Petrică şi Nicu).

În primăvara care a trecut, la un an şi jumătate de la pierderea soţului său, Anişoara Olteanu a plecat la rându-i, să-l reîntâlnească în sălaşul veşnic al drepţilor.

Odihnească-se în pace.

FREUD EVALUAT

VLAD MUREȘAN

În unele cărți de-ale sale, tratând Reforma și Contrareforma, Bertrand Russel (nefericitul autor al cărții *De ce nu sunt creștin*) relatează - oarecum cu simpatie - cum se măcelăreau catolicii și protestanții între ei și cum se dărâma o lume, căci el zărea deja pregătindu-se, pe ruinele "obscurantismului" creștin, o nouă Europă seculară, a Rațiunii și a Luminilor. Simpatia este chiar genul de dispoziție potrivit pentru citirea cu folos a celor ce urmează. Din păcate, cititorul trebuie prevenit că va asista, de fapt, la o *autopsie*. E vorba despre analiza postumă a unui mit laic al secolului nostru: *mitul științificității psihanalizei*. De asemenea, îmbucurător este că această dificilă operație a fost executată de un reprezentant al aceleiași lumi seculare, Karl Popper. Ceea ce rămâne este admirația în fața unei ruine. Dar ce avem noi cu psihanaliza? De ce să nu o "tolerăm"? Pentru simplul fapt că dacă ea este adevărată, noi suntem cu toții niște *nevrotici*, iar dacă ea este științifică, noi suntem niște *ridicoli*. Iată de ce sper că veți îndura o lectură anevoioasă din cauza unei necesare comprimări a informației.

1. GENERALITĂȚI EPISTEMOLOGICE

Karl Popper, ca filosof al științei, a dezvoltat o epistemologie care domină încă dezbaterile cu privire la limitele și virtualitățile cunoașterii științifice. Înainte ca el să intre pe scena controversei *demarcaționiste* (nesfârșite discuții cu privire la *linia de demarcație* dintre știință și alte domenii din economia gândirii umane) se considera, potrivit unei concepții ce întrunise consensul majoritar, că sunt distinctive pentru știință *inducția*, *observația* și *experimentul*. Nu ne putem dispensa de o prezentare în rezumat a delimitărilor întreprinse de Popper. Abia după asimilarea lor vom putea evalua psihanaliza în termenii dreptului ei de cetate în domeniul științei.

Popper adoptă o poziție sceptică față de inducție, arătând că este imposibil să verificăm vreodată o teorie științifică universală și să obținem, pe această cale, un *verdict confirmativ*. Ceea ce putem totuși face este să deprobăm o teorie generală, obținând astfel un *verdict infirmativ*. Cu alte cuvinte, oricâte observații conforme cu teoria am face, nu vom putea atesta niciodată valid, din punct de vedere logic, veracitatea unei generalizări nerestrânse (materia unei astfel de inducții incomplete este dezmărginită în raport cu posibilitatea noastră de a o testa). În schimb, o singură observație neconformă cu teoria este suficientă pentru a o infirma în mod mecanic. Dacă afirmăm, cu un exemplu clasicizat, că "toate lebedele sunt albe", predicția lansată în orizontul experiențelor este că observația va detecta *doar* lebede albe. Este însă greu de imaginat că în condițiile actuale s-ar putea colecta *toate* lebedele din lume, astfel încât cercetătorul să opereze o inducție completă, și inspectând toate lebedele, să infereze în mod valid că *toate* sunt albe. Oricâte lebede vom colecta, nu vom fi siguri niciodată că deținem stocul complet al speciei. Nu vom putea fi siguri, astfel, că restul lebedelor neobservate (rest potențial plauzibil) sunt *toate* albe. Oricât de mult am forța generalizarea, nu vom avea certitudinea că am epuizat-o, astfel că ne vom mișca tendențial spre confirmare, fără să o putem atinge. În schimb, o singură lebădă ne-albă ivită în câmpul observației este suficientă pentru a spulbera generalizarea avansată. Iată precaritatea logică a oricăror teorii generale incomplet induse! În sens epistemologic, *a falsifica* este opusul polar al lui *a proba*. Când o teorie este infirmată prin descoperirea unui fapt care nu cadrează cu generalitatea ei și care se așează de-a curmezișul predicțiilor ei, se cheamă că această teorie a fost *falsificată* (când predicția este infirmată, pe calea raționamentului *modus tolens* se deduce că teoria este falsă; acesta este raționamentul fundamental în epistemologia lui Popper. Dacă *p*, atunci *q*. Dar nu *q*, deci nu *p*). Pentru a supraviețui, teoria trebuie ameliorată, adică "aclimatizată" noului mediu empiric, în așa fel încât să devină aptă să înglobeze, din punct de vedere predictiv, acel fapt "recalcitrant". Popper denumește această capacitate "adaptabilitatea" teoriei. Dar ea are anumite limite: dacă faptele empirice infirmă nucleul însuși al teoriei, adaptarea devine imposibilă, iar teoria extinctă, ea urmând să se sedimenteze în cărțile de istorie a științei. Pentru toți cei care suferă de complexe de inferioritate în fața științei (dar și pentru cei cu complexe de superioritate, dinspre ea), îl putem parafraza pe Vilfredo Pareto, că *istoria este un cimitir de teorii științifice*.

Problema e surprinzătoare, în raport cu modul de gândire curent. De obicei, oamenii cred că știința diferă de alte activități intelectuale umane prin aceea că știința *dovedește* ceva. Dar dacă - așa cum arată Popper - știința nu poate dovedi o teorie generală (în ciuda silințelor inductive), atunci prin ce se mai deosebește ea de, să zicem, astrologie? *Linia de demarcație* între *știință* și *non-știință* rezidă în maniera în care teoriile fac predicții testabile și în modul în care ele sunt tratate dacă eșuează la testare. Marca distinctivă a științei este *falsificabilitatea* (caracterul teoriei de a se preta la testare și la respingere). Spre deosebire, deci, de astrologie și de sistemele gnoseologice similare, știința adevărată este măcar *falsificabilă*, chiar dacă nu este net *confirmabilă*. Această sinceritate normativă, de a-și prezenta la testare tocmai punctele incerte, vulnerabile (potențial refutabile), este meritul distinctiv al științei. S-ar putea spune, deși suntem siguri că lui Popper i-ar repugna sintagma (nu și ideea), că știința este știință întrucât funcționează după principiul *vivere pericolosamente*. Această exigență - prezentarea teoriei la o testare - este într-adevăr sursa unor riscuri pe care doar omul de știință adevărat și le asumă. Iată, deci, două condiții ce trebuie întrunite în mod cumulativ pentru a ne găsi în domeniul științei:

i) teoria științifică trebuie să facă predicții empirice (în vederea testării);

ii) teoria infirmată, fie și de un singur fapt, trebuie abandonată de proponentul ei.

În ipoteza că aceste condiții nu sunt îndeplinite, atunci ne aflăm în teritoriul pseudoștiinței. De fapt, chiar există două cazuri remarcabile în care acest deficit epistemologic (neîndeplinirea unor condiții) este prezent în cadrul unor teorii celebre. Popper îi acuză pe *psihanaliști* că nu fac predicții empirice*, iar pe *marxiști* că nu abandonează teoriile lor infirmate. Analizate împreună, tocmai datorită naturii lor cognate, psihanaliza și marxismul sunt considerate de Popper ca fiind niște pseudoștiințe.

2. EVALUAREA PSIHANALIZEI

A. ȘTIINȚĂ ȘI PSEUDOȘTIINȚĂ. Am arătat că pentru Popper știința trebuie să fie falsificabilă, adică să fie susceptibilă de testare și infirmare experimentală, iar pseudoștiința este, în contradistincție, nefalsificabilă. O altă caracteristică a științei este că ea construiește teorii în termeni bine precizați și face predicții clare și bine definite. De exemplu, legea gravitației ne spune exact ce se va întâmpla dacă eu ies afară din casă pe balcon. Iar dacă predicția legii gravitației nu se va împlini, și eu voi pluti în loc să cad, atunci putem să fim siguri că legea a fost falsificată, infirmată de faptul plutirii mele. Nu acesta este cazul sistemelor de credință de tipul astrologiei, care sunt iremediabil vagi, confuze și, *ipso facto*, hermeneutic-elastice. Dacă astrologul îmi prezice că Racul va prospera vineri în afaceri, iar în prima vineri eu (fiind Rac) sunt dat afară de către șef, îngroșând rândurile șomerilor (printre care mai sunt nenumărați alți Raci, care nu mai prosperă de zeci de vineri încoace!), astrologii vor replica doar că, în tot cazul, aruncarea mea pe străzi este probabil spre binele meu, lucru de care mă voi convinge într-un viitor nedefinit... Și cum faptele confirmative sunt mai la îndemână și în mod direct proporțional cu ambiguitatea predicției, firește că *ceva* parțial-confirmativ mă va face să uit de șarlatanie. Această imprecizie și elasticitate structurală previne cu succes orice infirmare categorică. Nimic nu-i va forța vreodată pe astrologi să admită că teoriile lor sunt greșite, orice s-ar întâmpla. Frazarea lor obscură și multivalentă este încărcată cu atâtea virtualități, încât va exista totdeauna o "speculație de serviciu" care să-i salveze. Dar, potrivit lui Popper, după criteriul falsificabilității, atât psihanaliza, cât și marxismul sunt sisteme de credință de tip pseudoștiințific. Pretențiile lor centrale sunt la fel de nefalsificabile ca și cele ale astrologiei. Popper și-a petrecut anii formativi în Viena începutului de secol, unde erau în vogă teoriile marxiste și psihanaliste care se revendicau de la știința și chiar erau creditate cu acest statut. Ele hipnotizau mulți intelectuali, pentru că păreau să aibă o imensă *forță explicativă*. Popper descrie urmările acceptării acestor teorii care "aveau efectul unei conversiuni intelectuale sau relevații, deschizându-ți ochii la un nou adevăr ascuns celor încă neinițiați. Odată ce ochii îți erau astfel deschiși, vedeai elemente confirmatoare peste tot: lumea era plină de *verificări* ale teoriei. Orice se întâmpla, confirma întotdeauna teoria. Astfel, adevărul ei părea manifest; iar necredincioșii erau în mod cert oamenii care nu vroiau să vadă adevărul manifest, care refuzau să-l vadă fie din cauză că era împotriva interesului lor de clasă, fie din cauza refulărilor încă ne-analizate și care cereau în mod insistent un tratament [...] Un marxist nu putea deschide un ziar fără să găsească pe fiecare pagină dovezi confirmatoare pentru interpretarea pe care o dădea el istoriei; nu doar în știri, ci și în tipul de prezentare - care trăda orientarea de clasă a ziarului - și în special, desigur, în ceea ce ziarul *nu* spunea" (K. Popper, *Conjectures and Refutations*, Routledge, London, 1996, pp. 34-35).

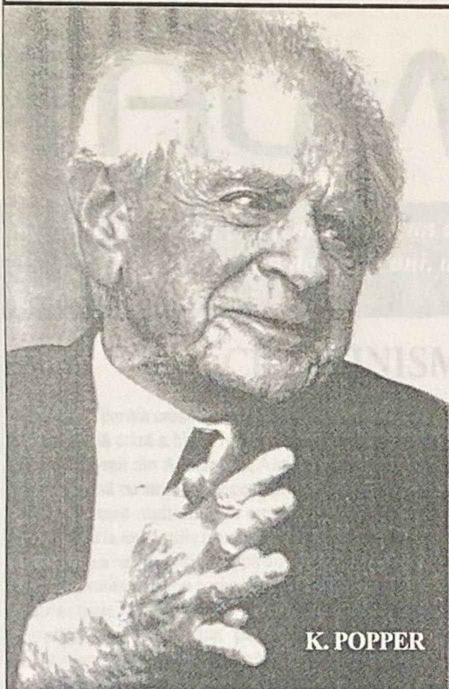
Popper a realizat că o teorie care explică totul, nu explică de fapt nimic. Dacă salariile scădeau, acest lucru se datora evident capitaliștilor ce exploatau clasa muncitoare, așa cum a prezis Marx că ei o vor face; dacă salariile creșteau, tot capitaliștii erau în spatele manevrei, acum încercând să salveze un sistem putred de corupție, lucru de asemenea prezis de marxism. Un psihanalist putea explica de ce un om ar comite o crimă, sau, cu o ușurință egală, de ce același om și-ar sacrifica propria viață pentru a o salva pe a altuia. Marxiștii făceau predicția că revoluțiile proletare vor avea succes îndată ce regimurile capitaliste vor fi suficient de slăbite de contradicții interne. Dar față cu eșecurile unor revoluții proletare, ei replicau evaziv că acele regimuri capitaliste nu erau încă suficient de slăbite de contradicțiile lor interne. Psihanaliștii, în mod similar, pretindeau că toate nevrozele adulților se datorează unor traume din decursul copilăriei lor. Dar față cu persoane care avuseseră în mod evident o copilărie fericită, ei răspundeau că, *totuși*, persoana în cauză *trebuie* să fi suferit în tinerețea sa anumite traume psihologice foarte intime, etc., etc. Acest gen de explicații sunt însă chiar în antiteza seriozității științifice. "O teorie cu forță explicativă reală operează predicții *riscante*, care exclud majoritatea rezultatelor posibile. Succesul în predicție este impresionant doar în măsura în care eșecul era o posibilitate *reală*", comentează Phillip Johnson, (v. *Darwin on Trial*, 1991, cap. "Science and Pseudoscience", pp.145-155). În contrast cu Freud, Marx și adepții lor, Popper își amintește de impresia pe care i-a făcut-o un comportament cu adevărat științific. "Ceea ce m-a impresionat cel mai mult a fost declarația clară a lui Einstein că își va considera teoria de nesusținut dacă ea va eșua în fața unor teste [...] Era, aceasta, o atitudine complet diferită de dogmatismul lui Marx, Freud, Adler, sau chiar decât cel al susținătorilor acestora. Einstein căuta experimente cruciale, a căror conformitate cu predicțiile lui nu va însemna stabilirea teoriei lui ca fapt, dar a căror infirmare, după cum el a accentuat primul, vor arăta teoria lui ca inconsistentă. Aceasta, simțeam, era adevărata atitudine științifică" (K. Popper, *Unended Quest. An Intellectual Autobiography*, Routledge, London, 1993, pp. 37-38).

În schimb, teoreticienii psihanaliști și marxiști căutau doar exemplele confirmative și construiau explicații atât de flexibile încât totul conta ca o confirmare. Dar acest comportament pseudocognitiv nu este invenția lor: "Aceste teorii, deși se dau drept științifice, au în realitate mai multe în comun cu miturile primitive decât cu știința: ele seamănă mai mult cu astrologia decât cu astronomia". (*Conjectures and Refutations*, ed. cit., p. 34), lucru evident din felul în care operează cu faptele și din similitudinea metodelor explicative. Foarte aproape de încheieri la fel de radicale s-a aflat și un alt filosof și istoric al științei, Arthur Koestler, atunci când a afirmat că "Psihanaliza este un sistem de jonglerie verbală, un melanj de metafore și de concluzii" (cit. în Alain de Benoist, *Vu de droite*, Copernic, 1979, p. 450).

Se iscă, iarăși întrebarea: cum a putut, atunci, psihanaliza să neutralizeze o cantitate atât de mare de spirit critic? Tocmai prin izul seductiv al *explicațiilor* ei *totalizante*. Acest lucru este analizat în cele ce urmează.

B. FORȚA EURISTICĂ este capacitatea imanentă a unei teorii de a angaja cele mai potrivite metode în vederea producerii unor explicații plauzibile și clare. Deoarece ☞

* Iată, în acest sens, o radiografie sumară făcută metodologiei freudiene: "În legătură cu dezvoltarea psihologiei ca o disciplină empirică [...], sistemul lui Freud este cel mai vulnerabil. Pur și simplu, Freud nu este un metodolog. În procesul colectării datelor el era nesistematic și necontrolat, informațiile constând în primul rând din ceea ce își amintea din spusele pacienților lui. El nu întreprindea însă nimic în vederea confirmării acurateții rapoartelor primite de la aceștia. Freud oferea doar concluziile sale; el nu dezvelea niciodată modul în care infera și își deriva concluziile. Variabilele și constructele sale sunt neclare. Ele sunt definite vag și nu sunt cuantificabile. Teoria lui insistă pe etapa copilăriei, până la a afirma chiar că personalitatea copilului este formată, esențialmente, pe la vârsta de 7 ani. Totuși, singurul caz înregistrat în care Freud face dovada că a studiat expres pe un copil, privea pe un tânăr cu o fobie, iar Freud lucra indirect, prin informațiile furnizate de tatăl copilului! Importanța acordată copilăriei pare a fi o deducție din observațiile sale pe adulți. Dar, lucrul cel mai grav, *teoria lui Freud are o valoare predictivă minimă* [s.n.]" (James F. Brennan, *History and Systems of Psychology*, Pentince Hall Inc., New Jersey, 1994, pp. 235-236).

K. POPPER

psihanaliza nu face defel predicţii empirice, ea este nefalsificabilă (nu poate fi dovedită ca falsă prin nici un mijloc experimental închipuibil), ea căpătând, *ipso facto*, un soi de forţă supraeuristică ce te introducea într-o lume nouă, cu misterele "ucise", ca efect al unei convertiri. Eliberarea de chenarul rigid al exigenţelor experimentale făcea din psihanaliză o tehnică intelectuală aptă să zămislească o explicaţie pentru *orice* fapte. Această înzestrare o vom numi, din raţiuni economice, *holoexplicativism* (*holos* = totalitate), adică aptitudinea de a putea explica, prin prisma teoriei generale - nepredictive din punct de vedere empiric - şi pe baza aceluiaşi criteriu, absolut orice fapte/acte, oricât de diverse şi chiar antinomice, dar într-un mod experimental neinfirmabil. Un concept holoexplicativist este, bunăoară, selecţia naturală în sensul ei darwinist. el conţinând în chiar definiţia lui o antinomie care îl face capabil să explice toate fenomenele de care se ocupă. Selecţia naturală e considerată ambivalent de evoluţionişti atât mecanism creator, inovator, cât şi mecanism conservator, astfel că o specie poate fi considerată nouă pe baza selecţiei naturale, iar alta poate fi socotită veche tot pe baza selecţiei naturale, fără nici cea mai mică jenă epistemologică. Evoluţionistul credul explică, la fel de facil şi cu acelaşi concept, atât macrogâtul girafei, cât şi microgâtul hipopotamului, încât, deşi eşti uluit de "forţa explicativă" (aparent supraeuristică), rămâi totuşi fundamental nelămurit (căci explicaţia este mai degrabă pseudoeuristică, vidă de import cognitiv real). Holoexplicativismul este steril în ştiinţă, fiindcă debranşează într-un mod aiuritor legătura cauză-efect, adică tocmai ceea ce face, în primul rând, posibilă ştiinţa. În cadrul holoexplicativismului sunt explicate *fapte prin teorie*, şi nu, aşa cum este normal, *fapte prin fapte, în lumina teoriei.*

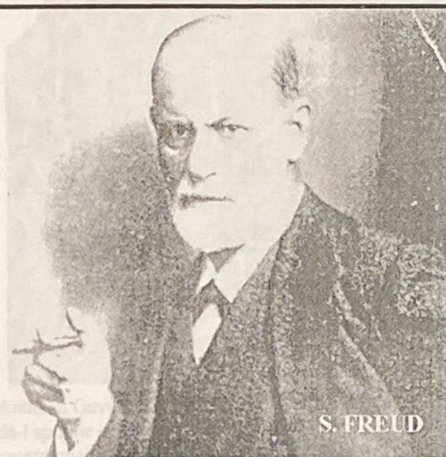
Aşa cum îşi aminteşte Popper, "analiştii freudieni subliniau că teoriile lor erau verificate în mod constant de «observaţiile lor clinice». În ceea ce-l priveşte pe Adler, am fost foarte impresionat de o experienţă personală. Odată, în 1919, i-am relatat despre un caz care mie nu mi se părea în mod special adlerian, dar pe care lui Adler nu i-a fost greu să-l analizeze în termenii teoriei sale cu privire la sentimentele de inferioritate, deşi el nici măcar nu văzuse copilul [exact ca singurul caz în care Freud analizează un copil după relatările tatălui acestuia - n.n.]. Puţin şocat, l-am întrebat cum de putea fi atât de sigur. «Datorită celor o mie de experienţe pe care le-am realizat până acum», a răspuns el; la care nu m-am abţinut să nu spun: «Şi cu acest nou caz, bănuiesc, experienţele dumneavoastră sunt acum o mie şi una». Ce vroiam eu să spun era că observaţiile sale anterioare puteau să nu fi fost mai solide decât aceasta nouă; că fiecare, la rândul ei, a fost interpretată în lumina «experienţei anterioare», şi în acelaşi timp a fost considerată drept «confirmare adiţională». Ce anume, m-am întrebat, confirma ea de fapt? Nu mai mult decât că un caz putea fi interpretat în lumina teoriei. Dar aceasta însemna foarte puţin, am reflectat eu, de vreme ce orice caz închipuibil putea fi interpretat în lumina teoriei lui Adler sau la fel de mult în lumina teoriei lui Freud. Pot ilustra aceasta prin două exemple foarte diferite de comportament uman: acela a unui om care împinge un copil în apă cu intenţia de a-l îneca; şi acela al unui om care îşi sacrifică viaţa în încercarea de a salva copilul. Fiecare din aceste două cazuri poate fi explicat, cu la fel de multă uşurinţă, în termeni freudieni sau adlerieni. Potrivit lui Freud, primul om suferea de o refulare (să spunem, a unei componente a complexului său oedipal), pe când cel de al doilea om tocmai îşi împlinise o sublimare. După Adler, primul om suferea de simţăminte de inferioritate (care îi produceau, probabil, nevoia de a-şi dovedi sieşi că e în stare să comită o crimă); şi, la fel cel de al doilea om (a cărui nevoie era aceea de a-şi dovedi că îndrăzneşte să salveze copilul). Nu puteam să mă gândesc la un tip de comportament uman care să nu poată fi interpretat în termenii oricăreia din cele două teorii" (*Conjunctures and Refutations*, ed. cit, p. 35).

Poate că pare scandalos să torpilezi teorii atât de "productive". Această critică este firească, de fapt. Căci în epistemologie, teoriile sunt cântărite şi în funcţie de forţa lor explicativă, acesta fiind un important ingredient de ordin utilitar: teoria este menită să facă lumină, să coreleze de o manieră coerentă şi verosimilă masa indistinctă a faptelor empirice. Dar în acest caz particular de care ne ocupăm, această obiecţie nu poate fi ridicată fără a comite simultan o confuzie între *cantitate* şi *calitate cognitivă*. O teorie cu forţă euristică reală acumulează şi calitate cognitivă. O teorie pseudoeuristică acumulează cantitate cognitivă, dar fără calitatea care să valorifice această cantitate într-o schemă operaţională clară şi credibilă. Nu contează cât de producivă este o teorie în termeni cantitativi (câte fapte poate ea explica), ci contează care e calitatea produselor ei explicative. Iar în cazul psihanalizei (ca şi în cazul astrologiei, de altfel), calitatea e minimă tocmai pentru faptul că mecanismul ei explicativ produce imperturbabil *justificări* preteoretizate, eşuând în explicaţii similare date unor fapte antinomice, atenuând tocmai *specificitatea cauzală a faptelor de explicat, adică ceea ce ne interesează în modul cel mai propriu în ştiinţă*. Meritele ei euristice sunt mult prea mari ca să nu-i fie suspecte epistemologului. Psihanaliza este adevărată mai degrabă *logic* decât *faptic*, adică în logica ei internă, autonomă în raport cu domeniul empiric. Este, cred, motivul pentru care neuropsihologul Dr. Pierre Debray-Ritzen, profesor la Universitatea de Medicină din Paris, şi-a intitulat devastatoarea sa critică a psihanalizei "Scolastica freudiană" (*La scolastique freudienne*, Fayard, 1972).

Într-o asemenea situaţie, nu teoria este reinterpretată în termenii experimentelor, cât faptele sunt reinterpretate astfel încât să se potrivească teoriei, ceea ce, spune Popper, e o altă trăsătură a pseudoştiinţei.

C. IREFUTABILITATEA. Oricât ar părea de nostim pentru noi, ajunşi în acest punct, în trecut tocmai irefutabilitatea teoriilor psihanalitice şi marxiste le făcea atât de puternice şi de seducătoare: "Exact acest fapt - că ele se potriveau mereu, că ele erau întotdeauna confirmate - constituie în ochii admiratorilor lor cel mai puternic argument în favoarea acestor teorii. A început însă să-mi licărească ideea că această putere aparentă era de fapt chiar slăbiciunea lor" (*Conjectures and Refutations*, ed. cit., p. 35). Pare un scandal şi - prin ordin definiţional - de neconceput să respingi o teorie... *irefutabilă*. Dar s-a stabilit deja că "o teorie care nu poate fi respinsă prin nici un mijloc imaginabil este neştiinţifică [...], criteriul statutului ştiinţific al unei teorii fiind falsificabilitatea ei". Psihanaliza ca doctrină aproape antropologică avea o construcţie aparte: "Am realizat în curând că orice teorie poate fi imunizată împotriva criticilor. Dacă permitem o astfel de imunizare, atunci orice teorie devine nefalsificabilă" (K. Popper, *Unended Quest. An Intellectual Autobiography*, ed. cit., p. 42). Prin urmare, operaţiunea de imunizare este egală cu cea de "descientifizare", în mod necesar. Considerând, aşadar, pretenţia psihanalizei de a fi "ştiinţifică", lucrurile se schimbă în mod semnificativ: "Marxismul şi psihanaliza sunt în afara ştiinţei pentru că, *par nature*, prin chiar structura teoriilor lor, ele sunt irefutabile" (K. Popper, cit. în Alain de Benoist, *Vu de Droite*, ed. cit., p. 117). Probele faptice nu au nici un fel de efect asupra unor astfel de credinţe. Ele sunt, în acest fel, *dincolo* de realităţi. Iată deci că imposibilitatea structurală a psihanalizei de a fi respinsă, carcasa ei antiexperimentală şi spărgătorul de gheaţă al mişcării psihanalitice, s-a convertit, în lumina epistemologiei poppeniene, într-o tară genetică ce situează psihanaliza *prin definiţie* în afara ştiinţei.

Însă chestiunea imunizării atinge dificultăţi tulburătoare, pe care Popper le discută în cartea sa *The Myth of the Framework*. Pornind de la o sugestie a lui Whorf, el avansează ideea că noi trăim într-un fel de "închisoare intelectuală", ale cărei gratii sunt limitele limbajului nostru. Prin "ciocnirea culturilor" şi prin propagarea aculturaţiei, noi reuşim "să evadăm" din gnoseologia noastră autocentrată, însă ne trezim într-o închisoare intelectuală ceva mai largă. Procesul cunoaşterii ar fi o continuă eliberare din aceste *sfere gnoseologice* în care ne aflăm. "Închisorile sunt sfere. Şi cei cărora nu le plac închisorile ar trebui să se opună «mitului sferei izolate»" (*The Myth of the Freamework*). Ei vor accepta o discuţie cu un partener ce vine dintr-o altă lume [altă sferă -n.n.] pentru că le dă ocazia să descopere lanţurile pe care până atunci nu le-au simţit, şi să le sfarme, pentru a se transcende pe ei înşişi [...] ca rezultat al unui efort critic şi creator" (*The Myth of the Freamework*, Routledge, London, 1996, p.52.). Aplicând această lectură şi epistemologia

S. FREUD

sferei izolate psihanalizei şi marxismului, Popper relevă consecinţele imunizării teoriilor şi irefutabilităţii lor: "Acum 15 ani am ajuns la o concepţie similară «mitului sferei» - şi nu doar că am ajuns la ea, dar am şi depăşit-o. În timpul marilor discuţii fierbinţi de după primul război mondial, am simţit ce greu era să ajungi undeva cu oamenii ce trăiau într-o sferă gnoseologică închisă - adică oameni precum marxiştii, freudienii şi adlerienii. Nici unul dintre ei nu putea fi zdruncinat vreodată din viziunea lui despre lume. Orice argument împotriva sferei lor era interpretat de ei în aşa fel încât să se potrivească în ea" (*op. cit.*, p. 53).

Se pare că această caracteristică de a nu putea fi respinsă apropia psihanaliza de religie, constituind-o, în fapt, într-o manifestare parareligioasă, începând cu Sigmund Freud: "Am văzut un număr considerabil de mişcări elevate din punct de vedere intelectual şi gălăgios nereligioase, însă cu aspecte al căror caracter religios nu poate scăpa nimănui, dacă şi-a deschis bine ochii pentru ele [...]. Exemple foarte evidente despre rolul de profet jucat în diferite mişcări sunt personaje ca: S. Freud, Karl Kraus, Herbert Marcuse" (*ibidem*, pp. 16-29). Formele de manifestare ale psihanalizei, în procesul iradierii ei din "oraşul sfânt", Viena, locul antropofaniei (a noii înţelegeri a Omului), sunt pentru Popper clasice: "un clan, un grup de presiune, un partid, o biserică cu ritualuri" (*Unended Quest...*, ed. cit., p. 71). Să nu-i uităm pe "apostolii" care au înfiinţat reviste şi societăţi psihanalitice în Italia, Germania, Franţa, Anglia, S.U.A.; să nu uităm "prigonirile" şi exilul forţat în S.U.A., arderea cărţilor "sfinte", ocara lumii "necredincioase"; apoi ereziile: Jung, Adler, Lacan şi "biresicuţele" lor. Toate acestea - şi încă multe altele - compun profilul unei adevărate *secte intelectuale*, elitiste, care, odată "iluminată", angajează instrumente intelectuale sofisticate în lupta ei, cucerind instituţiile culturale şi de educaţie în vederea "luminării" poporului şi a "propovăduirii cuvântului". Anatemizarea religiei tradiţionale ("nevroză colectivă") se înscrie în logica unui război religios purtat cu instrumente intelectuale. Pseudo-spovedania clinică şi promoţiile de psihanalişti "hirotonisiţi" fac parte din programul social al mişcării parareligioase. Iar dacă zelul apostolic caracteristic "primilor psihanalişti" s-a diluat destul de serios, mişcarea psihanalistă s-a înstăpânit în universităţi sau aşezăminte proprii, devenind o instituţie policentrată, cam sclerozată, dar totuşi activă. Deşi schismele succesive i-au slăbit coeziunea şi credibilitatea, mesajul ei a pătruns (mai ales prin literatură şi film) în milioane de creiere care îi propagă necontenit "învăţăturile", în acele formule vulgarizate de care ne izbim la tot pasul. În plus, atât de rentabilă a devenit "profesiunea" de psihanalist încât vechiul *"Time is money"* s-a convertit în *"Freud is money"*...

"Concepţia greşită despre ştiinţă se trădează pe sine prin dorinţa ei manifestă de a fi teoria cea mai bună", spune Popper. Phillip Johnson comentează: "În unele cazuri această dorinţă rezultă din mândria de descoperitor, care apără o teorie cu fiecare artificiu de care dispune, deoarece repetiţia lui profesională este în discuţie. Pentru marxişti şi freudieni, dorinţa izvora dintr-un sentiment de securitate pe care îl câştigau din faptul că deţineau o teorie care părea că dezvăluie un sens al lumii. Oamenii îşi bazează carierele şi vieţile lor personale pe teorii ca acestea, şi se simt personal ameninţaţi când teoria lor este atacată. Frica îi face pe astfel de oameni să îmbrăţişeze necritic orice mecanism care previne teoria de la o iminentă falsificare" (*Darwin on Trial*, p. 118).

Este zadarnic, totuşi, să credem că epistemologia reprezintă o armă suficientă în lupta cu o mişcare de esenţă parareligioasă, care, în plus, mai susţine şi un veritabil sistem instituţional, ce pune în circulaţie constantă sume enorme de bani. "Când două persoane cred diferit, argumentele raţionale nu mai au nici o putere", zice Popper. Iar când mii de oameni trăiesc din psihanaliză, nici un arsenal din lume nu este mai puternic decât fiziologia umană şi instinctul ei de conservare.

TALMUDUL

"Eu nu sunt cetățean american de religie mozaică. Eu sunt evreu. Sunt american de 63 de ani, dar sunt evreu de 4000 de ani."
Rabinul Stephen S. Weise

18. CREȘTINISMUL ȘI TALMUDUL

Apariția creștinismului a coincis cu un moment de profundă criză a lumii iudaice. Sub influența culturii grecești, evreii din Alexandria, Antiohia și Asia-Mică nu mai respectă cu strictețe Legea. Evreii culți ca și păgânii ponderați sunt mulțumiți de creștinismul paulinic, care nu-i obliga la restricțiile rituale iudaice. Dar apropierea de creștinism a luat amploare după distrugerea Templului de către legiunile romane comandante de Titus (70 d. Chr.). Represaliile dezlănțuite atunci împotriva populației evreiești i-a determinat pe mulți evrei să adopte creștinismul, urmând exemplul ucenicilor lui Ioan Botezătorul. Dar abandonarea iudaismlui a avut și o cauză economică. Conform unei legi impuse de Vespasian, fiecare evreu era obligat să plătească în continuare *"impozitul Templului"*, deși Templul nu mai exista. Ca urmare, acei evrei pentru care acest impozit era o povară apăsătoare, încercau să i se sustragă, negându-și originea evreiască. Din aceste categorii de evrei s-au format primele comunități *iudeo-creștine*. În același timp, creștinismul a început să câștige adepți și din rândul păgânilor. Între cele două categorii de creștini (iudeo-creștinii și prozeliții din rândurile păgânilor), cel puțin la început, relațiile nu au fost prietenești. Abia după două sau chiar trei generații deosebirile dintre iudeo-creștini și creștinii neiudei au început să se estompeze.

Efervescența spirituală provocată de procesul de definire a concepției creștine în interiorul helenismului dominat de diferitele curente neoplatonice și neopitagoreice, cu puternice accente de misticism, nu a rămas fără urmări în atitudinea adoptată de reprezentanții iudaismului talmudic. Îndeosebi iudeo-creștinii erau considerați ca reprezentând o amenințare pentru puritatea iudaică. Rabbi Triphon, avertizând asupra influențelor dăunătoare venite din partea iudeo-creștinilor, îi denunță pe aceștia ca fiind mai periculoși pentru iudaism decât păgânii, întrucât păgânii nu recunosc și nu acceptă Legea din necunoaștere, pe când iudeo-creștinii neagă credința strămoșească în deplină cunoștință.

Sinedriului din Iamnia i-a revenit sarcina să hotărască asupra atitudinii evreilor față de iudeo-creștini. Decizia adoptată a fost impunerea unei totale separări a celor două comunități religioase. Dispoziții cu caracter imperativ interziceau evreilor orice contact cu iudeo-creștinii, iar în rugăciunea zilnică a fost introdus un blestem prin care se cerea lui Dumnezeu ca *"renegații"* să fie excluși de la fericirea vieții veșnice. Dar separarea iudeo-creștinilor de comunitatea iudaică nu a rezolvat toate problemele create de influența creștinismului asupra iudaismului. Anumite vederi gnostice s-au insinuat în gândirea iudaică, făcându-și apariția și în rugăciunile curente. Cel care a reacționat împotriva acestor influențe a fost Rabbi Akiba. În general, în această perioadă de confuzie religioasă, este meritul tanaiților (teologii evrei care au sistematizat *Mișna*) de a fi luptat pentru puritatea concepției iudaice, opunându-se tuturor ideilor considerate străine de învățătura ortodoxă.

După aproape trei secole de existență în catacombe și persecuții, autoritățile romane au fost obligate, din pragmatism politic, să recunoască Biserica lui Hristos ca pe o realitate socială cu largă răspândire în tot Imperiul. Edictele lui Diocletian din anul 303, prin care se dispunea interzicerea reuniunilor creștine, distrugerea bisericilor, întemnițarea celor care persistau în a-L mărturisi pe Hristos și distrugerea Scripturilor prin foc, s-au dovedit ineficace în fața fervoarei religioase a creștinilor. Confruntat cu această situație, în anul 311, Galeriu, aflat pe patul de moarte, a emis un edict prin care creștinii erau tolerați, cu condiția să nu violeze ordinea internă și instituțiile Imperiului. Dar adevărata recunoaștere a creștinismului ca religie egală în drepturi cu celelalte culte din Imperiu are loc doi ani mai târziu, în 313, când Constantin cel Mare și Liciniu au emis *"Edictul de la Milan"*. Și deși Biserica Creștină va fi declarată Biserică de stat abia în 380, de Teodosie cel Mare, încă din timpul domniei lui Constantin I creștinismul a fost considerat ca religia dominantă.

Urcarea pe tron a lui Constantin a adus la început o ușurare în viața religioasă a evreilor, edictul său de toleranță permițându-le să-și practice liber religia. Patriarhul evreu din Palestina și conducătorii academiilor și sinagogilor se bucurau de aceleași drepturi pe care le aveau clericii creștini și preoții păgâni. *"Dar spiritul de imparțialitate manifestat de Constantin* - afirmă Hirsch Graetz, autorul unei *Istorii a Evreilor* pe care Samuel Caplan o consideră ca făcând parte din cele *Zece Mari Cărți Iudaice* care au influențat istoria - *nu a durat decât scurt timp. Cu cât influența creștinismului asupra sa a crescut, cu atât intoleranța față de iudaism s-a înăsprit. Orașul Sfânt și-a redobândit vechiul său nume, după pelerinajul făcut de mama împăratului, Elena, o femeie cu o moralitate îndoielnică* (este vorba de Sfânta Elena pe care creștinii o celebrează în fiecare an la 21 Mai, împreună cu fiul ei Constantin - n.n.), *prilej cu care împăratul a ordonat să se ridice o biserică pe locul unde a fost mormântul lui Iisus, loc unde n-a existat niciodată un astfel de mormânt."*

În continuare, H. Graetz menționează următoarele fapte care ilustrează intoleranța creștinilor față de evrei. Constantin a reînnoit decretul lui Hadrian care interzicea accesul evreilor în Ierusalim, cu excepția unei singure zile, ziua în care evreii comemorau distrugerea Templului, când gărzile imperiale permiteau pelerinilor evrei să intre în oraș pentru a-și exprima jalea. Un decret imperial interzicea evreilor să facă prozelitism. În caz contrar se aplicau pedepse grele, atât celor care treceau la iudaism, cât și celor care îi acceptau în comunitatea iudaică. Începând cu cel de al doilea împărat creștin, Constanțiu (337-361), acțiunile dușmănoase împotriva evreilor s-au înmulțit. Mulți cărturari evrei au fost supuși la pedepse aspre și chiar amenințați cu moartea. Evreilor li s-a retras dreptul de a avea sclavi creștini, deși în calitatea lor de cetățeni romani ar fi trebuit să se bucure de toate drepturile prevăzute de lege. *"Încă din prima zi a victoriei sale* - conchide H. Graetz - *creștinismul a manifestat o atitudine dușmănoasă față de iudaism, atitudine care a stat la baza sângeroaselor persecuții împotriva evreilor, care au avut loc de-a lungul următoarelor veacuri"*.

Un moment important în evoluția raporturilor dintre creștini și evrei l-a constituit urcarea pe tronul Imperiului a lui Iulian Apostatul (361-363). Încreștinat împotriva voinței sale și adept convins al neoplatonismului, Iulian a retras Bisericii Creștine privilegiile dobândite de la înaintașii săi, restabilind libertatea de credință pentru toate cultele. Față de evrei s-a dovedit a fi o adevărată mană cerească, manifestând, concomitent cu crearea condițiilor pentru renașterea cultului zeităților păgâne, o atenție deosebită față de iudaism. Adevăratul motiv al favorizării evreilor a fost intenția sa de a lovi pe această cale creștinismul. El întreținea corespondență cu patriarhul Hillel, pe care-l numea în scrisori *"stimat prieten"*. Ceea ce i-a atras însă recunoștința evreilor a fost inițiativa de a reclădi Templul, suportând cheltuielile din fondurile imperiale. Acest plan a fost adus la cunoștința comunităților iudaice în toamna anului 362. Și deși era nevoit să facă față războiului pe care-l purta împotriva perșilor, Iulian a numit în funcția de conducător al lucrărilor pe un apropiat al său, Alypius din Antiohia. Guvernatorii Siriei și Palestinei au primit ordinul dă-l sprijine cu tot ceea ce era necesar pentru realizarea construcției. La rândul lor, comunitățile iudaice și-au adus și ele contribuția la această inițiativă, trimițând importante sume de bani. Lucrările de reconstrucție au început *"sub privirile dușmănoase ale creștinilor"*, scrie H. Graetz, continuând relatarea astfel: *"În timpul îndepărtării ruinelor pentru refacerea fundației, din pământ au izbucnit flăcări care au ars câțiva lucrători. Iulian i-a acuzat pe creștini de a fi provocat aceste incendii și i-a amenințat că, la reîntoarcerea sa din război, va clădi pe ruinele Templului o închisoare. Izvoarele creștine relatează despre minuni și întâmplări miraculoase care s-ar fi produs pentru a-i avertiza pe evrei și a-l preamări pe Hristos"*.

Moartea lui Iulian (Iunie 363) le-a răpit însă evreilor speranța pentru o existență liniștită sub protecție imperială, relațiile dintre creștini și evrei devenind din nou încordate. Referindu-se la această perioadă, H. Graetz găsește cuvinte de apreciere pentru Teodosie cel Mare, care *"a încercat să înfrâneze excesele față de evrei, precum și jefuirea sinagogilor și transformarea lor în biserici"*, dar este necruțător în calificarea Sfinților Părinți ai Bisericii ca principali instigatori în procesul de persecutare a evreilor. Sugestive în acest context sunt aprecierile pe care le face la adresa Sfântului Ioan Gură de Aur și a Sfântului Ambrozie al Milanului. *"Primul, chemat din sihăstria monahală în funcția de predicator, tunacinic de la amvon împotriva evreilor. El și-a îndreptat ura împotriva lor în șase predici ținute la Constantinopol. Cu toate acestea, mulți creștini luau parte la serviciile religioase ale evreilor și preferau să-și judece procesele la tribunalele iudaice. Împotriva acestor manifestări de prețuire a obiceiurilor evreiești și-a dezlănțuit Hrisostomul virulența predicilor sale în care evreii erau acoperiți cu insulte, iar sinagogile denumite peșteri de tâlhari... Cel de al doilea, Ambrozie al Milanului, un teolog ignorant, funcționar de stat, pe care renumele de predicator tumultos l-a ridicat până la treapta de episcop, în același timp politician abil și creștin fanatic, s-a dovedit mult mai pornit împotriva evreilor decât Ioan Hrisostomul. Când creștinii din Roma au incendiat o sinagogă, iar împăratul Maximus a ordonat Senatului să fie refăcută pe costul statului, Ambrozie a folosit împotriva lui cea mai dezonorantă insultă, numindu-l «evreu»"*...

Cu mult mai multă obiectivitate este privită evoluția raporturilor dintre creștini și evrei în primele secole ale erei creștine, de către Max Dimont, în lucrarea *Evreii, Dumnezeu și Istoria* (apărută anul trecut în Editura Hasefer), din care cităm următorul pasaj edificator: *"Vorbind la modul general, în cele trei secole, din 300 până în 600 e.a., au fost votate patru pachete de legi care conțineau reglementări discriminatorii împotriva evreilor din Imperiul Roman... La prima vedere, aceste legi apar într-adevăr ca fiind discriminatorii, înjositoare și dezavantajoase... Pentru o evaluare corectă, ele trebuie privite din perspectiva secolului VI și nu din unghiul de vedere retrospectiv al secolului XX. Legile nu se refereau doar la evrei, ci, așa cum se exprimaseră cei care le concepuseră, în egală măsură la samariteni, maniheeni, eretici și păgâni. Ele urmăreau două scopuri: acela de a proteja religia în fața de rivalitatea altor religii și acela de a păstra posturile cheie pentru coreligionari. Când evreii sunt nominalizați de către istorici ca singurele victime ale acestor legi, ni se oferă o imagine falsă a intenției lor"*.

(va urma)

Gabriel CONSTANTINESCU

O PROVOCARE MONUMENTALĂ

Rumänen, Osmanen, Kumanen. Zur Geschichte und Sprachgeschichte Südosteuropas vom IX-XX Jahrhundert

ALEXANDER COMAN

Cetăţean german originar din România, ing. Alexandru Coman, concretizându-şi vechea pasiune pentru studiul limbilor turcice, dar şi pentru limba şi istoria românilor, a publicat recent, pe cheltuială proprie, un masiv volum în limba germană (651 pp., legat, format 210/300, cu peste 200 de ilustraţii şi hărţi explicative, în bune condiţii grafice): **Alexander Coman**, ***Rumänen, Osmanen, Kumanen. Zur Geschichte und Sprachgeschichte Südosteuropas vom IX-XX Jahrhundert***, Fulda-Hermannstadt [Sibiu], 1998 (tehnoredactarea computerizată – implicând o muncă enormă, având în vedere dimensiunile şi complexitatea lucrării, ce a impus utilizarea a nu mai puţin de 14 alfabete! – a fost realizată de d-na Ligia Constantinescu-Banea[1], iar tiparul a fost executat de SC Editura-Tipografia «Constant» SRL). Manuscrisul fusese încheiat, în linii mari, încă din 1986 (an până la care merg şi referinţele bibliografice[2]). Există şi o versiune românească a lucrării, păstrată în manuscris, autorul neputând suporta financiar şi o ediţie în limba română, mai ales având în vedere că se adresează, în principiu, unui public foarte specializat[3].

Monumentala lucrare, de o cutezanţă romantică, a d-lui Coman (care calcă pe urmele lui Cihac, Hasdeu şi Şăineanu, iar, din bibliografia mai nouă, mai ales pe urmele germanului Heinz-Friedrich Wendt[4]), tocmai pentru că nu vine din cercul profesioniştilor domeniului, constituie, indiferent de intenţiile autorului, o provocare a «erudiţiei leneşe» a mediilor universitare şi academice; o lucrare de asemenea ambiţie şi migală nu a mai fost publicată demult în România (oare trebuie «să fii neamţ» pentru aşa ceva?).

Lipsindu-mi şi spaţiul, dar şi competenţa necesară unei analize critice mai aprofundate a lucrării (asupra cărora vor trebui să se pronunţe, la noi sau aiurea, orientaliştii şi somităţile lingvisticii, atâtea câte au mai rămas, în măsura dispoziţiei de a-şi înfrânge morga şi prejudecăţile), voi încerca mai jos o scurtă prezentare strict *descriptivă* (a se vedea şi rezumatul în limba română al cărţii, la p. 650).

ALEXANDER COMAN
RUMÄNEN, KUMANEN, OSMANEN
Zur Geschichte und Sprachgeschichte
Südosteuropas
vom IX. - XX. Jhd.

Tematica generală este *influenţa, directă sau mediată, a limbilor turcice asupra limbii române*, în diferitele ei faze. Primele trei părţi tratează *influenţa exercitată de turca osmanlîie*[5], cu precădere la nivel lexical, urmărindu-se, adeseori cu îndrăzneţe ipoteze proprii, originea, circulaţia şi interferenţa, sub aspect formal şi/sau semantic, a diferitelor lexeme (inclusiv antroponime şi toponime). Autorul se raportează critic la cercetările mai vechi ale lui Cihac şi Şăineanu, îşi delimitează cu acribie materia (lărgind totuşi cadrele ei tradiţionale), o sistematizează lexicografic şi statistic, în vaste tabele alfabetice comparative. Părţile a patra şi a cincea au în vedere *influenţa limbilor turcice pre-osmanlîi*, în speţă *pecenega şi cumana*, cercetarea lingvistică intersectându-se aici masiv cu cercetarea istorică (se combat teoriile lui Roessler, Vambéry, Salaville etc.). Este discutat pe larg vestitul *Codice Cuman* de la Biblioteca San Marco-Veneţia, pe baza unei ample bibliografii (de la 1698 la 1985), cu multe contribuţii/tentative originale. Se oferă un extras tabelar al cuvintelor cumane din lucrarea lui Kaare Grønbech[6], care sunt considerate a fi putut influenţa limba română, apoi un tabel al cuvintelor române cu sigur sau presupus etimon cuman. Tabelele comparative sunt întocmite în cumană-română-osmanlîie-latină-germană, respectiv în română-cumană-osmanlîie-maghiară. Inedit şi de mare interes este «Vocabularul cumano-germano-român» (pp. 559-590), defalcat pe grupe de noţiuni. Partea a cincea se încheie cu un extras din *Codicele Cuman* (cópii în facsimil şi explicaţii adiacente).

Chiar dacă anumite puncte de vedere pot fi discutabile (global sau în detaliu), sinteza realizată de d-l Alexandru Coman rămâne unică, meritorie şi incitantă, «canalul» limbii germane putând-o ajuta să spere la o recepţie europeană şi chiar mondială. Ar fi păcat ca, în cenuşia şi dezabuzata atmosferă culturală de la noi, această surprinzătoare «aventură» filologico-istorică să treacă neobservată, cu virtuţile sau cu limitele ei.

Adolf VASILESCU

[1] Autorul aduce mulţumiri, în fruntea cărţii, celor două doamne care au vegheat, în momente şi cu mijloace diferite, la elaborarea şi pregătirea pentru tipar a dificilei lucrări: soţia sa, Dr. Phil. Charlotte Coman, şi Ligia Constantinescu-Banea (secretar de redacţie la *Puncte cardinale*).

[2] A se vedea şi lista bibliografică de 109 titluri de la pp. 630-633, care nu acoperă totuşi toate referinţele din text.

[3] Tipărită într-un număr mic de exemplare, ediţia recentă este şi ea destul de costisitoare. Preţul unui exemplar este de **250 DM (180$ U.S.A. sau 1000 FF)**. Eventualii amatori îl pot comanda pe adresa autorului: **Alex. Coman, Marienplatz 5, D-36043, Fulda, Deutschland** (tel. 0049-661-42364).

[4] *Die türkischen Elemente im Rumänischen*, Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin, 1960.

[5] Limba *osmānli*, numită în româneşte când «osmanlîie», când «osmană».

[6] Este vorba de *Komanisches Wörterbuch*, Monumenta linguarum Asiae Maioris, Einar Munksgaard Verlag, Kopenhagen, 1942. A se vedea şi *Codex Cumanicus, in Faksimile herausgegeben, mit einer Einleitung von Kaare Grønbech*, Monumenta linguarum Asiae Maioris, Einar Munksgaard Verlag, Kopenhagen, 1936.

MEMORIA DREPTEI*MEMORIA DREPTEI*MEMORIA DREPTEI*MEMORIA DREPTEI*MEMORIA DREPTEI*

Din *Jurnalul din închisoare* al lui Ferenc Szálasi

Recentul triumf electoral al dreptei în Ungaria redeschide, fie şi indirect, dosarul politic şi moral al controversatului lider interbelic Ferenc Szálasi. (executat la 12 martie 1946). Am extras, pentru cititorii *Punctelor cardinale*, un scurt fragment din al său *Jurnal din închisoare* (comparabil, în anumite privinţe, cu *Însemnările de la Jilava* ale lui Corneliu Z. Codreanu), folosind recenta ediţie italiană realizată de Claudio Mutti (Ferenc Szálasi, *Diario dal carcere*, Edizioni all'insegna del Veltro, Parma, 1997).

1 martie. Azi dimineaţă tribunalul popular şi-a pronunţat sentinţa, în cea de-a nousprăzecea zi de şedinţă. Citirea sentinţei a început la 10,15 şi, cu toate formele, a ţinut poate până la 11,15. Ne-au declarat vinovaţi pe toţi, numai conform cu legea jurisdicţiei populare şi cu crima de război prevăzută la punctul al II-lea din ea, apoi ne-au condamnat la moarte prin spânzurare. Nu avem dreptul de a face apel împotriva sentinţei.

Procurorii populari sunt satisfăcuţi de sentinţă. Preşedinte Dr. Jankó a declarat irevocabilă sentinţa, conform cu declaraţiile procurorilor. După aceea, a trebuit să mergem unul câte unul la microfon. Eu primul. Preşedintele m-a întrebat dacă doresc graţiere. Am răspuns hotărât: Da! După mine, a pus aceeaşi întrebare celorlalţi. Fiecare a răspuns că da. E drept. Apoi au luat cuvântul apărătorii. Primul a vorbit Dr. Zboray, de care m-am legat cu mare afecţiune. A cerut ca pedeapsa să-mi fie schimbată cu detenţiune; în mod subordonat, ca spânzurarea să fie schimbată cu împuşcare. Deja ieri am vorbit de asta. Şi ceilalţi apărători au cerut graţiere, motivând cererea. Apoi, Dr. Jankó a făcut această surprinzătoare declaraţie: conform cu legea jurisdicţiei populare, sentinţa ar trebui executată independent de recursuri. Dar, situaţia juridică internaţională fiind consolidată, executarea sentinţei e suspendată până să fie lămurită situaţia. Deci, apărătorii să se pregătească liniştit să înainteze cererile de graţiere. Şi cu asta a declarat terminată şedinţa. Zboray mi-a adus proiectul de testament şi mi l-a predat, ca să-mi redactez testamentul după el. Mulţumesc, bunule Zboray, pentru bunăvoinţa Dumneavoastră!

Mă aflu înaintea Domnului! Sunt gata să dau seamă! Primesc cu seninătate sentinţa Lui; fie după sfânta Lui voinţă! Nu mi-e frică de judecata pământească! Măreţia, gloria şi fericirea Neamului meu vor arăta ceea ce pentru el înseamnă Ungarismul: un ţel, un drum şi un mijloc, bune, drepte, frumoase; că eu l-am slujit până la ultima răsuflare, că prin comportarea mea am dat un exemplu ţăranului maghiar, muncitorului maghiar, femeii şi bărbatului maghiari, tânărului maghiar şi ostaşului maghiar, ca să ştie cum trebuie să trăiască şi, dacă va fi necesar, să moară, pentru idealul comunităţii ungariste şi al Neamului.

Mâine va fi executat contele Fidél Pálffy.

Climă blândă, soare, uscat.

Când azi dimineaţă, pe la 9, ne-am dus să auzim sentinţa; camionul care ne transporta a trecut cu zgomot pe dinaintea unei biserici şi clopotele băteau. A fost o plăcută senzaţie. Aproape de un an nu mai auzisem glasul clopotelor, dangătul maghiar...

2 martie. Azi dimineaţă l-au executat pe contele Fidél Pálffy, prin spânzurare, Ferenc Fiala a primit graţiere. Ieri temnicerul mi-a cerut o ţigară pentru Pálffy, care se afla deja în capelă, pentru a primi asistenţa preotului, şi era foarte nervos. I-am dat vreo zece. Sper ca ultimii lui paşi în viaţa pământească şi primul pas în eternitate, oricât de grei, să-i fi făcut cu resemnare faţă de sfânta voinţă a lui Dumnezeu. Dumnezeu să fie cu el şi în el. N-a meritat această soartă: a fost victimă a unui *Justizmord* (germ.: "asasinare legală" - n. tr.).

Vreme blândă, cu nori, cu ploaie, cu ceaţă...

marginalii

Editura «Anastasia» oferă la începutul acestei veri o suită variată de titluri noi, unele lansate chiar în cadrul Târgului Internațional de Carte de la București (pentru care a editat și un cochet *Catalog* la zi, în care sunt prezentate mai îndeaproape cele peste 40 de apariții din perioada iulie 1997-iunie 1998).

După *Iconostasul* (1995), o nouă carte a savantului și teologului rus **PAVEL FLORENSKI** a văzut lumina tiparului sub egida «Anastasiei»: *Dogmatică și dogmatism. Studii și eseuri teologice* (col. «Dogmatica»), în traducerea și cu prefața slavistei **Elena Dulgheru**. Raporturile dogmatică-dogmatism, religie-filosofie, religie-știință, tradiție-modernitate, viață lumească-viață duhovnicească sunt tratate într-o manieră neconvențională, cu un amestec original de erudiție, trăire și patos polemic, descoperindu-ne devenirea spirituală a autorului, de la scrierile primei tinereți și până la celebra sinteză teologico-filosofică intitulată *Temelia și Stâlpul Adevărului*.

Un alt autor rus (din generația mai tânără, stabilit actualmente în Italia, la Brescia), **VLADIMIR ZIELINSKI**, este semnatarul volumului intitulat *«Pentru ca lumea să creadă». Un ortodox răspunde Cardinalului Ratzinger* (col. «Impasuri și semne»), prefațat de d-l **Olivier Clément** și postfațat de d-l **Adriano dell'Asta** (traducerea românească – realizată de d-ra **Carmen Dobre** – s-a făcut, la recomandarea autorului, după ediția franceză). Filosof cu o deosebită cultură și sensibilitate teologică, d-l Zielinski taie cale spre o înțelegere superioară și complexă a ecume-nismului creștin, străluminând, pe fondul provocator al problematicilor actuale, adevăratele și eternele fundamente ale unității europene.

O selecție din *Vu de droit*, masivul volum al cunoscutului gânditor francez contemporan **ALAIN DE BENOIST**, este alcătuită și tradusă de d-l **Marius Bădițescu**, sub titlul *O perspectivă de dreapta. Antologie critică a ideilor contemporane* (col. «Dreapta europeană»). Autorul francez este pentru prima oară editat în limba română, prin binevoitoarea mijlocire a d-lui Paul Barbăneagră, iar paginile sale (ca și cele ale unui Gustave Thibon, editate anul trecut în aceeași colecție a «Anastasiei») descoperă publicului românesc un alt chip al Franței intelectuale, nu mai puțin erudit și rafinat, trimițând spre temeiurile tradiționale ale adevăratului europenism, pe care ideologiile contemporane n-au făcut decât să-l pervertească în sensul unei modernități paricide.

Savantului creștin **ALEXANDRU «CODIN» MIRONESCU**, reprezentant de seamă al grupării spirituale a «Rugului Aprins» (a se vedea și prezentarea pe care i-am făcut-o recent în *Puncte cardinale*, VIII, 4/88, p. 5), i-a fost editat volumul de eseuri postume (toate inedite) *Calea spre inimă. Eseuri și dialoguri în duhul Rugului Aprins* (col. «Elita interbelică»), după ce în 1996 îi apăruse tot la «Anastasia» (col. «Filosofia creștină») *Kairos. Eseu de teologia istoriei.* Noul volum («tutelat» de fiica autorului, d-na Ileana Mironescu-Sandu) este deschis de o remarcabilă prefață a d-lui prof. acad. **Virgil Cândea** (cunoscător îndeaproape al mișcării spirituale de la Antim).

În colecția «Psalm», seria «Biblia comentată», **Î. P. S. BARTOLOMEU VALERIU ANANIA**, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, ne oferă o nouă versiune românească (după *Septuaginta*) a *Cântării Cântărilor*, însoțită de o prefață de interes deopotrivă teologic și literar, precum și de un solid corp de note și comentarii. Într-o anexă a ediției, este redat în fotocopie și textul grecesc. Reamintim că frumoasa colecție «Psalm» a fost inaugurată tot printr-un text biblic retălmăcit și tâlcuit de ierarhul poet și cărturar: *Cartea lui Iov* (1996).

Un volum incitant, îndrăzneț intitulat *Rock & popi. Carte de veghe creștină*, acoperind mai mulți ani de bătăioasă gazetărie în slujba lui Dumnezeu și a Tradiției naționale și bisericești, este cel semnat de pictorul **SORIN DUMITRESCU** (președintele Fundației «Anastasia»). Autorul iese din convenționalitatea discursului creștin curent, dar fără a sacrifica nimic din temeiurile dreptei credințe, vădindu-se un original polemist și pamfletar, ghidat de o vie conștiință civică și morală. Carte de savori intelectuale și temperamentale, *Rock & popi* se poate citi și ca un *sui generis* «autoportret al artistului la maturitate», evocând viguroasele figuri «universale» ale Renașterii, ce știau să mânuiască în chip măiastru atât penelul sau dalta, cât și pana sau condeiul, mereu egale cu ele însele, în răspărul banalei «cuminții» de care s-ar zice că și Dumnezeu se plictisește uneori...

Mai trebuie adăugat că trei titluri noi îmbogățesc și populara colecție «Comorile Pustiei»: *Îndrumările duhovnicești* ale **SF. AFRAAT PERSANUL** (editat pentru întâia oară în limba română, prin strădania părintelui prof. **Mihai Gh. Milea**), teolog siriac din secolul al IV-lea, supranumit «Înțeleptul persan»; *Sfaturi la intrarea în monahism*, reunind texte fundamentale din **SF. VASILE CEL MARE, CUV. PAISIE VELICIKOVSKI** și **CUV. NICHIFOR THEOTOKIS**, cu un cuvânt înainte al Arhim. **Teofil Pârâian**, un studiu introductiv al Părintelui **Constantin Galeriu** și o postfață a Arhim. **Ioasaf Popa**; în sfârșit, **IGOR SMOLICI**, *Din viața și învățătura stareților*, în traducerea Arhim. **Paulin Lecca** (o introducere în dinamica vieții duhovnicești răsăritene, pe temeiul unor pilde ilustre, înfățișând exemplar instituția ortodoxă a «stăreției», de a cărei renaștere depinde, probabil, viitorul spiritual al creștinătății orientale).

Dintre aparițiile recente de la Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (condusă cu discretă competență de d-l Aurelian Marinescu), să consemnăm două titluri noi în colecția «Metanoia» și inspirata reeditare a *Liturghierului explicat*.

Fericita întristare (titlul editorial reia o sintagmă a Sfântului Ioan Scărarul – *Scara* 7, 11; v. și *Filocalia* rom., vol. 9, p. 167) reunește patru studii privitoare la temeiurile spirituale ale Ortodoxiei răsăritene, cu precădere la rugăciunea isihastă și la «darul lacrimilor»: **OLIVIER CLÉMENT** («Prolegomena», unde «trasează în câteva pagini principalele direcții generale, teoretice și practice, tradiționale și contemporane, ale spiritualității ortodoxe» – v. prefața editorială, p. 7), **BORIS BOBRINSKOY** («Rugăciunea și viața lăuntrică în tradiția ortodoxă»), **ÉLISABETH BEHR-SIEGEL** («Rugăciunea lui Iisus sau taina spiritualității monastice ortodoxe») și **MYRRHA LOT-BORODINE** («Taina "darului lacrimilor" în Răsăritul creștin»). Toți cei patru autori, deși trăitori în Occident, sunt de confesiune ortodoxă. «Inevitabil, parcurgând aceste diferite contribuții, vom observa unele repetări sau prezentări asemănătoare ale aceluiași subiect, dar credem că toate acestea nu vor face decât să scoată în evidență stâlpii de rezistență ai unui edificiu de două ori milenar, care-și păstrează neștirbite prestigiul și soliditatea» (*ibidem*, p. 9).

Omiliile despre pocăință ale **SFÂNTULUI IOAN GURĂ DE AUR** (în număr de nouă), urmate de *Viața Cuvioasei Maria Egipteanca* de **SF. SOFRONIE AL IERUSALIMULUI** («Și ce dovadă mai zguduitoare s-ar putea aduce întru întărirea celor spuse de Sf. Ioan Hrisostom decât viața Mariei Egipteanca, pe care pocăința îndelungată a prefăcut-o, dintr-un vas al necurăției, într-un "înger în trup, de care nu este vrednică lumea»?" – p. 4), alcătuiesc materia unui volum pe cât de «procopsitor», pe atât de elegant, în mai vechea versiune românească a «vrednicului de pomenire preot profesor Dumitru Fecioru».

Un alt preot profesor din generația veche, **PETRE VINTILESCU**, semnează utilul volum *Liturghierul explicat*, un excelent «manual», ale cărui capitole fuseseră inițial publicate disparat, între 1953 și 1964, în revistele bisericești ale vremii. «Nevoii de înțelegere matură a înfricoșatei slujiri a Sfintei Liturghii îi răspunde, cu prisosință, *Liturghierul explicat*, scriere de frunte a liturgiologiei ortodoxe românești, pe care o datorăm unuia dintre cei mai străluciți dascăli de Teologie pe care i-a avut Biserica noastră: preotul profesor Petre Vintilescu. Începând cu descrierea slujbelor premergătoare Liturghiei și continuând cu cea a Liturghiei propriu-zise, totul capătă o altă limpezime prin interpretările – literală, istorică, dogmatică – aduse și sprijinite pe textele unor autori precum sfinții Gherman al Constantinopolului, Nicolae Cabasila, Simeon al Tesalonicului» (din *Cuvântul înainte* al P.F. Teoctist, p. 6).

La Editura Bizantină, pr. dr. **Constantin Coman** ne oferă ediția românească a *Comentariului la Apocalipsă* al teologului grec **SAVVAS AGOURIDIS** (ediția originală datează din 1994). După o introducere substanțială (despre genul apocaliptic, împrejurările scrierii ioanice, temele, izvoarele și perspectivele interpretative ale acesteia) și o bibliografie foarte actuală a problemei (incluzând atât contribuții apusene, mai ales englezești și nemțești, cât și răsăritene, mai ales grecești), urmează amplul comentariu, secvență cu secvență, structurat astfel (există și împărțiri mai limpezi, unele citate chiar de autor – *cf.* pp. 161-162, precum cele ale lui E. Lohmeyer, P. Bratiotis sau R. Mounce): «Prologul» (cap. 1), «Epistolele către cele șapte Biserici» (cap. 2-3), «Slăvirea lui Iisus Hristos în cer...» (cap. 4-5), «Judecata preliminară a unei lumi care nu se pocăiește» (cap. 6-9), «Evenimente premergătoare sfârșitului care este la ușă» (cap. 10-11), «Biserica prigonită de către balaur și de către fiare» (cap. 12-13), «Ultima posibilitate de opțiune a credincioșilor» (cap. 14), «Ultimele plăgi din cele șapte cupe» (cap. 15-16), «Căderea Babilonului...» (cap. 17-19, 10), «Biruința finală« (cap. 19, 11-21), «Împărăția de o ☞

mie de ani a martirilor, condamnarea definitivă a lui satana şi Judecata din urmă» (cap. 20), «Cer nou şi pământ nou» (cap. 21-22, 5) şi «Epilogul» (cap. 22, 6-21). Ediţia românească nu include, din păcate, şi cele şase anexe ale ediţiei originale, la care autorul face trimiteri repetate, unele de interes major în economia comentariului. Pe de altă parte, ediţia românească pare realizată cam în grabă, existând multe erori de culegere şi corectură, care vor fi îndreptate probabil la o a doua ediţie (pe care o sperăm şi mai «tehnică», şi mai «generoasă»...). Deşi «stufos» şi pe alocuri greoi (creând sentimentul că autorul este copleşit de propria-i erudiţie), comentariul rămâne de mare interes şi traducerea lui reprezintă un act cultural lăudabil, dincolo de măruntele neîmpliniri. Atâta doar că uneori cititorul credincios poate rămâne cu impresia neplăcută (curentă în multe studii occidentale mai noi) că Revelaţia este pusă între paranteze, primând un anumit spirit hermeneutic secularizat, de acribie «intertextualistă» sau de impios «contextualism» istorico-filologic, incompatibil, de la un anumit punct încolo, cu «răspunderile» teologice ale autorului...

(O menţiune specială merită splendida copertă – detaliu de icoană de la Mânăstirea «Sf. Ioan Evanghelistul» din Patmos – concepută de d-l Mihai Coman).

Aceeaşi problematică este tratată, de pe poziţii mai puţin îndatorate teologiei, şi în volumul apărut nu demult la Editura «Humanitas» (în seria «Religie», coordonată de pr. Vasile Răducă), ***Apocalipsa lui Ioan în tradiţia iudeo-creştină***, cuprinzând un erudit studiu introductiv al d-lui **Cristian Bădiliţă** («Şapte călătorii apocaliptice în jurul insulei Patmos» – pp. 7-76), o nouă versiune românească a textului ioanic, datorată regretatului **Petru Creţia** («Sfântul Ioan din Patmos: *Apocalipsa sau Dezvăluirea*» – pp. 81-126) şi prima traducere în româneşte (Cr. Bădiliţă) a apocalipsei apocrife a lui Ioan («A doua apocalipsă a lui Ioan» – pp. 133-142). D-l Bădiliţă pune la îndemâna cititorului român (v. pp. 143-150) şi o utilă listă bibliografică, destul de bogată şi structurată tematic, depăşind-o în multe privinţe pe cea oferită de Savvas Agouridis. Interesul volumului îl face, totuşi, studiul d-lui Bădiliţă (deja un specialist redutabil în materie de literatură apocrifă), care prezintă textul ioanic «înlăuntrul» literaturii apocaliptice de tradiţie iudeo-creştină, analizând comparativ şapte «apocalipse-surori» (*Daniel, Cartea a IV-a a lui Ezdra, Enoh, Cartea a III-a lui Baruh, Testamentul lui Avraam, Apocalipsa* aceluiaşi şi *Urcarea la cer a lui Isaia*), aparţinând intervalului dintre sec. al III-lea î. Hr. şi sec. al III-lea d. Hr. Tânărul cercetător, lucid şi onest, îşi circumscrie dintru început demersul analitic (spre a nu lăsa loc altor posibile «orizonturi de aşteptare», mai ales dinspre tabăra teologică tradiţională): «*Apocalipsa lui Ioan* suportă cel puţin trei tipuri de lectură integrală: poate fi citită şi înţeleasă în ea însăşi, ca un poem debordând de imagini mitice (inaugurând sau mai degrabă structurând o nouă mitologie, creştină); din perspectivă patristică (aşadar privind-o, *à rebours*, prin grila comentariilor ulterioare, ale Părinţilor Bisericii); sau din perspectivă iudaică şi iudeo-creştină, integrând-o curentului apocaliptic care străbate majoritatea scrierilor aşa-zise "intertestamentare" [...] Al treilea tip de lectură va fi propus în paginile care urmează. Aşadar, nu va fi vorba de nici o interpretare (în cazul genului apocaliptic, interpretările nu depăşesc, dacă nu se susţin pe *revelaţii*, bâlbâiala ridicolă), ci pur şi simplu de o lectură "cu acompaniament", făcută prin alăturarea de alte texte, anterioare sau contemporane» (p. 7). Reconfortantă rămâne (ca şi în alte lucrări ale d-lui Bădiliţă), dincolo de «arsenalul» ştiinţific, o anume deschidere filosofică asupra materiei şi un farmec propriu al scriiturii – semne inconfundabile ale unui spirit superior, pe care nu-l poate primejdui decât orgolioasa autarhie...

O carte stranie, produs al unuia dintre acele spirite pe care Noica le numea «iremediabil plate», este *O istorie obiectivă a Mişcării Legionare. Testament moral politic*, apărută nu demult, fără menţiunea anului (1997? 1998?), la Editura «Călăuza» din Deva, sub semnătura octogenarului hunedorean **VICTOR ISAC**. Cum o arată ostentativ şi titlul, autorul e atât de preocupat de dogma şcolărească a «obiectivităţii», încât cade într-un fel de *manierism contrapunctic*, mai degrabă derutant decât convingător. «Maniera» constă în autoamendarea fiecărei observaţii pozitive cu una negativă şi invers, rezultând în cele din urmă impresia că bietul om, crezând că a înţeles *totul*, în realitate nu a înţeles *mai nimic* din ceea ce numeşte, într-o prefaţă bombastic-confesivă, «secolul cel mai blestemat, dar şi mai interesant din istoria omenirii». Nu buna-credinţă îi lipseşte, ci coerenţa unei poziţii spirituale sau ideologice, pe care se iluzionează a o fi suplinit prin opţiunea «pentru linia de mijloc». În ce priveşte informarea, domnia sa se întemeiază, cu o suficienţă înduioşătoare, pe trăirea directă a vremurilor («viaţa proprie»), pe mărturiile conjuncturale ale unor persoane adeseori lăturalnice şi pe lecturi incomplete, de obicei de la periferia problematicii respective (pe care nu izbuteşte s-o abordeze nici istoric, nici doctrinar, din pricina lipsei de mijloace).

Cartea are două părţi: una, însumând treisprezece capitole inegale, reprezintă «sinteza» proprie; cealaltă, mai redusă ca întindere, este un «documentar» (texte legionare sau antilegionare, pe alocuri adnotate de autor). Volumul se încheie cu un util indice de nume (în care se perpetuează, din nefericire, înfiorătoarele erori sau confuzii din text: Vasile *Alexandri*, Toma de *Kempfis* sau *Kemphis*, *Sergiu Al-George* în loc de Al. George ş. a.) şi cu o detaliată tablă de materii. Greutatea cărţii, cel puţin în intenţia autorului, stă în prima ei parte (pp. 5-169). Acolo se stabilesc principiile unei «hermeneutici politice» *sui generis*, este zugrăvită figura întemeietoare a lui Codreanu (faţă de care se simte oarecare admiraţie), apoi alte figuri-cheie (Ion I. Moţa, dar mai ales Horia Sima, văzut ca o antiteză antipatică a Căpitanului), precum şi diferite evenimente sau aspecte legate de «fenomenul legionar» («demagogia legionară«, «falsele profeţii», «eroismul legendar», «fanatismul tragic», relaţia cu Regele, poziţia faţă de problema evreiască, impactul asupra intelectualităţii etc.), ajungându-se până la anumite «manifestări» neolegionare, abordate parţialist, nu dincolo de limita anului 1995. Aici, d-l Isac este mai tranşant decât la nivelul ideilor generale sau al analizelor trecutului, având câteva pălpăiri de «subiectivism» omenesc. *Gazeta de Vest* («oficiosul nedeclarat al legionarismului») este ridiculizată, mai ales prin două din figurile ei tutelare: «copilul-minune» (altădată «copilaşul») Ovidiu Guleş («iluzionist» [adică făcându-şi iluzii!] şi «fals apostol creştin») şi

«profesorul» Valeriu C. Neştian (despre al cărui editorial din mai 1995, «Doamne, ce ne-am fi făcut fără Horia Sima?», se afirmă, poate nu fără dreptate: «Nu există aberaţie mai mare, în toată presa timpului, decât această întrebare»). *Punctele cardinale*, mult mai simpatizate, sunt judecate prin trei cazuri: cel al d-lui Gabriel Constantinescu (tratat amplu, cu «note bune» şi «note proaste», pe care d-l Isac le acordă profesoral, cu o gustoasă siguranţă de sine, conchizând că, «din păcate», spre deosebire de dumnealui, «nici dl Constantinescu nu înţelege deplin epoca istorică în care trăim»), cel al d-lui Constantin Iorgulescu (lăudat cu un deget şi criticat cu amândouă mâinile, ba chiar bănuit, ca unul furat «de farmecul propriului transcedentalism celest», de a nu avea habar că a luat fiinţă partidul «Pentru Patrie»!) şi cel al «Doinei Marian» (peudonim conjunctural al d-nei Dora Mezdrea, care a publicat sub numele adevărat pagini mult mai numeroase şi mai substanţiale, care d-lui Isac i-au scăpat în mod straniu din vedere!), care n-ar fi fată rea (ba chiar ar trage a «prestigios om de cultură«) dacă n-ar tara-o «fanatismul legionar», care ar face-o să lovească în «Sergiu Al-George» (d-l Isac îl confundă senin pe ilustrul orientalist cu publicistul Alexandru George, despre care era vorba de fapt!) sau în «semiţii» Z. Ornea, S. Damian ori N. Manea. În ce-l priveşte pe d-l Marian Munteanu (care ba este imatur şi «imită Căpitanul», ba «dă dovadă de maturitate în gândirea politică»!) şi defuncta M.P.R. (cu oficiosul său, *Mişcarea*), «mi-a amintit de proverbul lui Nicolae Filimon: "Ce naşte din pisică şoareci mănâncă", adică: Ce naşte din legionarism neagă democraţia»...

Până la urmă cu legionarii totul ar fi bine, numai «să nu mai amestece creştinismul în politică», să nu mai fie «antisemiţi», să nu mai fie «anti-democraţi», să nu se mai sacrifice ca nişte «fanatici», să nu mai creadă că românii ar putea reprezenta ceva în Europa, să nu mai citească *Cranii de lemn*, să admită că Moţa şi Marin au fost nişte «demagogi» şi nişte «figuranţi» pe frontul spaniol, să fie şi ei «obiectivi» ca d-l Isac... şi mai ales să-i priceapă această mirobolantă concluzie: «Mişcarea Legionară a reuşit o manifestare specific românească, dar ea nu este reprezentativă pentru Neamul Românesc în esenţa Spiritualităţii sale» (!!!)... Ehei, cum le spui dumneata, bobocule, mai rar cineva!

Răzvan CODRESCU

Le reamintim colaboratorilor noştri că materialele nepublicate nu se restituie şi că textele nedactilografiate nu sunt luate în considerare.

Lungimea materialelor diminuează şansele de apariţie. Sunt recomandabile textele care nu depăşesc 5 (cinci) pagini dactilografiate la două rânduri.

REDACŢIA

"Nu e treaba uscatului să ude, ci a contrarului său".
(Socrate)

DESPRE PROZELITISM

(sau cum cuvintele nu înseamnă ce înseamnă, ci înseamnă ceea ce persoane importante vor să însemne...)

Niciodată cuvintele nu au trăit suspendate, autonome; niciodată nu au avut privilegiul de a refuza să se asocieze unei anumite "guri", ceea ce face adeseori din ele mucenicele discursului demagogic. Omul - ființă cuvântătoare - are o mare responsabilitate față de cuvinte; și nu atât de cuvinte ca semnificant, cât de *semnificatul* care se ascunde în ele. Ridiculizarea anumitor cuvinte, confuziile semantice perseverente, voite sau nu, duc până la urmă la confuzii axiologice.

Ne complacem într-o axiologie șleampătă în "trena" democrației. În democrație aflăm că fiecare cuvânt, oricât de inofensiv ar părea, ascunde *sensuri-șopârlă*, la care nimeni nu s-ar fi gândit. Ideile ascunse în ele pălesc sau jubilează, roabe ale arbitrarului, ale toanelor "democratice"...

În această primăvară, "sub presiunea autorităților", domnul Rector al Universității din București, primind din partea studenților din A.S.C.O.R. o notă prin care era rugat să consimtă să pună la dispoziția acestora *Aula Magna* a Facultății de Drept, lucru la care anterior se consimțise în multe rânduri, mijlocindu-se astfel întâlnirea studenților bucureșteni cu mari duhovnici contemporani (Arhim. Teofil Părăian de la Sâmbăta de Sus, Monahul Rafail Noica, Arhim. Sofian de la Antim, Părintele Galeriu ș.a.), a chibzuit de data aceasta, sub pretextul respectării principiilor democratice, a dispozițiilor constituționale și ale Cartei Universitare, că se cuvine să refuze, precizând, într-o adnotare, că nu mai pot fi permise de acum înainte conferințe pe teme religioase în incinta Universității București, întrucât prin acestea *s-ar face prozelitism și nu s-ar respecta imperativele mai sus enumerate.* Una dintre ultimele conferințe "pe teme religioase" ținute în aula respectivă l-a avut ca invitat pe Părintele Gheorghe Calciu-Dumitreasa, care a vorbit în fața unei aule arhipline. Așa cum, pe vremea celor *Șapte cuvinte către tineri*, în plin comunism, părintelui i s-au închis pe rând poarta bisericii, apoi poarta Seminarului Teologic, ca în cele din urmă să fie închis chiar sfinția sa, iată că acum, în aceste vremuri de democrație post-revoluționară, i se închide în urmă și ușa *Aulei Magna*, ba chiar ușile tuturor sălilor din Universitate, cu excepția celor din Facultatea de Teologie; și nu doar sfinției sale, ci tuturor mărturisitorilor Ortodoxiei!

În treacăt fie spus, Constituția din 1991 a României, în prezent în vigoare, nu interzice astfel de manifestări (care se încadrează în libertatea de expresie, atâta timp cât nu se aduce atingere ordinii publice și bunelor moravuri). Mai gravă ni se pare ușurința cu care Biserica Ortodoxă Română este acuzată nici mai mult nici mai puțin decât de... *prozelitism*! Cuvântul desemnează orice campanie prin care se încearcă deturnarea uneia sau mai multor persoane de la credința lor spre o altă credință. Ar fi suficient să spunem că majoritatea zdrobitoare a românilor (peste 80%) sunt *în* Biserica Ortodoxă, astfel că mărturisirea ortodoxă nu i-ar putea deturna de la credința lor, ci mai degrabă i-ar întări în această credință, lucru pe care-l au în vedere și conferințele organizate de A.S.C.O.R. Biserica Ortodoxă Română nu poate face prozelitism la ea acasă, de aceea nu avem nici o obligație să susținem acest lucru. De ce? Pentru că, dacă Biserica Ortodoxă mărturisește dreapta credință dintotdeauna, nu se cheamă că face prozelitism, ci *misionarism.* Diferența dintre misionarism și prozelitism este una ca de la cer la pământ. Misionarismul are de partea sa Adevărul, consfințit de Tradiție; prozelitismul - "un adevăr mai mic", plus beția răzvrătirii. Pe de o parte revelația, pe de alta impostura. Să comentăm puțin principiul egalității - alt principiu democratic des invocat. A aplica ecuația egalității când nu este cazul duce la un haos axiologic, nu doar lingvistic. A admite egalitatea misionarilor cu impostorii duce la două posibile raționamente: ori admitem că impostorii sunt misionari, ori că misionarii sunt impostori sau - modele asemănătoare - minciuna e adevăr, albul e negru, ziua e noapte! Să nu ne încurcăm în argumentații hazardate. Egalitatea este o problemă care ține de drepturile civile. *Cetățenii sunt egali. Pot, de pildă, vota cu toții, candida cu toții la orice demnitate în stat. Nu toți vor fi însă aleși. De ce? Pentru că nu toți oamenii sunt egali.* Nu este nici un paradox în asta: cetățenește, strungarul e egal cu academicianul. Strungarul însă nu se poate pretinde academician (cineva nu a vrut să înțeleagă asta!) și nici academicianul strungar. La fel, ducând comparația mai departe, în sufletul românului, dacii și romanii nu pot să fie egali cu ostrogoții, nici Ștefan cel Mare cu Stalin, nici credința ortodoxă cu credințele sectare (numai în cazul acestora din urmă putând fi vorba de prozelitism). *Este hilar a acuza Biserica Ortodoxă Română, la ea acasă, tocmai de lucrul pe care îl combate!*

Mai există un sens (ieșit din uz) al cuvântului "prozelitism". Cu părere de rău, autoritățile române, a căror misiune este să organizeze și să supervizeze învățământul universitar, ar trebui să fie mai îngrijorate de amploarea fără precedent pe care o ia fenomenul migraționist, în aceste vremuri tulburi, în rândurile tinerilor licențiați, ispitiți către țări "mai calde". *Universitatea riscă să devină o pepinieră de emigranți.* Argumentul dreptului la opțiune nu stă în picioare, pentru că nu ești liber atunci când nu ai de ales. Încruntării cititorului care, fără îndoială, nu ne contrazice, ba chiar deplânge împreună cu noi această situație, dar nu vede care este legătura cu subiectul, îi răspundem că sensul inițial al cuvântului "prozelit" era acela de străin stabilit în altă țară decât cea de obârșie. Înseamnă că România a dat mulți "prozeliți" de nădejde în ultimii opt ani, mai cu seamă Occidentului...

Demnitarii români ar trebui să reflecteze dacă nu cumva acest sens al prozelitismului este cel care s-ar cuveni să-i preocupe în mod special, iar nu celălalt; sau, în orice caz, nu asociindu-l pe acesta din urmă Bisericii Ortodoxe Române și celor care mărturisesc *la ei acasă* credința ortodoxă. Altfel, demnitarii noștri riscă să fie învinuiți, ca și Socrate, de coruperea tineretului; dar de această dată pe bună dreptate...

Irina-Elena DONCIU
(studentă - Facultatea de Drept - București)

SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE PARLAMENTARII ROMÂNI

Domnilor Parlamentari,

Proiectul de lege propus spre aprobare de Guvernul României în data de 7 mai, prin care se pune semnul egalității între relația homosexuală și relația trupească normală dintre bărbat și femeie, nu numai că depășește cu mult orice limită a bunului simț, dar va avea - în cazul aprobării sale de către Parlament - grave consecințe pentru viața societății românești. Astfel, vor putea fi posibile adunările publice ale homosexualilor (restaurante, cluburi, festivaluri de filme și marșuri stradale), precum și folosirea de către homosexuali a unor ziare, reviste, posturi de radio și televiziune în scopuri propagandistice.

Prin actualul proiect nu numai că homosexualii vor fi tolerați, lucru care se întâmplă și în condițiile legii actuale, ci se va deschide posibilitatea unei puternice propagande a homosexualității, prezentă ca alternativă a vieții sexuale firești, ceea ce reprezintă o adevărată agresiune îndreptată împotriva familiei, și prin aceasta împotriva întregii societăți românești.

Credem că se ține prea mult cont de lobby-ul organizațiilor mondiale ale homosexualilor, fără să se ia în considerare că nici un organism internațional, care respectă valorile democrației, nu poate condiționa acceptarea noastră de statuarea, cu titlu de normalitate, a homosexualității în România. Aceasta cu atât mai mult cu cât există țări europene și state americane care au o legislație mult mai puțin permisivă în acest domeniu decât proiectul propus de Guvern. Avem convingerea că numai promovarea unei adevărate democrații, însoțită de ridicarea standardului de viață, pot constitui argumente serioase pentru integrarea noastră în structurile europene.

Dacă într-adevăr conducerea țării nu poate face față presiunilor politice externe, credem că un referendum, expresie a unei autentice democrații, ar putea constitui o soluție în problema homosexualității. În cazul în care presiunile ar continua și după exprimarea voinței majorității românilor, ne putem pune întrebarea: ce altceva înseamnă o dictatură dacă nu impunerea cu forța, unui popor, a unei voințe și a unor interese străine lui?

Nu știm la ce să apelăm mai întâi, domnilor parlamentari; la credință, bun-simț și normalitate, sau la faptul că aveți ori veți avea copii care, trăind într-o asemenea societate, vor putea ajunge, într-un fel sau altul, victime ale acestui flagel social?

Un mare părinte duhovnicesc al Bisericii noastre a spus că atunci când neamul românesc se va face părtaș prin lege la o asemenea nelegiuire, Dumnezeu Își va întoarce fața de la noi. Ne vor ajuta oare organizațiile internaționale ale homosexualilor mai mult decât Dumnezeu la edificarea viitoarei României? Este o întrebare la care trebuie să răspundem fiecare dintre noi.

18 mai 1998

Asociația Studenților Ortodocși Români
Președinte, Tudor POPESCU
Liga Tineretului Ortodox Român
Președinte, Alin IANCU

Editura PUNCTE CARDINALE
B.R.D. Sucursala SIBIU
Cont nr. 251100996517509

Colegiul redacțional: Gabriel CONSTANTINESCU, redactor-șef;
Demostene ANDRONESCU, Răzvan CODRESCU,
Constantin IORGULESCU, Marcel PETRIȘOR
Ligia BANEA
secretar de redacție
2400 SIBIU - Calea Dumbrăvii nr. 109
telefon 069/422536

Tehnoredactare computerizată
"PUNCTE CARDINALE"
Masib S.R.L
Printing Company